Ushqyr oıla! Bıikke samǵa! Álemdi sharla!

Farabı shákirti

№12
ЖЕЛТОҚСАН
2024

@farabishakirti.kz
@farabishakirti.kz
@farabishakirti.kz

МЕКТЕП МҰҒАЛІМДЕРІНЕ, ОҚУШЫЛАРҒА, ОРТА ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ ОҚЫТУШЫЛАРЫ МЕН БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНА, САЛА МАМАНДАРЫНА, АРДАГЕРЛЕРГЕ, АТА-АНАҒА АРНАЛҒАН РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ТАНЫМДЫҚ ЖУРНАЛ

Автор: Грета АЛЫМКУЛОВА
Facebook: «Наш дивный мир»

ТОҚАЕВ Қасым-Жомарт Кемелұлы, Қазақстан Республикасының Президенті:

Қазақстан – дарынды жастар мекені

«Ертең еліміздің абыройын асыратын да – осы талантты ұл-қыздар. Біз олардың өрісін ашып, қарым-қабілетін шыңдау үшін бар мүмкіндікті жасауға тиіспіз».

Халқымыздың «Білекті бірді, білімді мыңды жығады» деген ұлағатты сөзінен білімнің баға жетпес үлкен рухани қару екенін, тек рухани қару ғана емес, сонымен қатар аса зор өндіргіш күш екенін білуіміз тиіс. Білімнің қуатына тең келетін басқа идеялық рухани күш-қуат көзі жоқ екені белгілі. Өйткені білім – тек ғылымның іргетасы ғана емес, сонымен бірге тасы өрге домалаған еңсесі биік елдермен терезесі тең мемлекет болудың күретамыры, ел дамуының алтын қаруы. Білім бар жерде даму, жетілу, кемелдену үрдісі бір сәтке толастамайды. Жалпы жастарды қолдау жағынан мемлекет тарапынан ауқымды жұмыстар атқарылуда».

Дереккөзі: z-taraz.kz; сурет: kaz.inform.kz

Мектеп мұғалімдеріне, оқушыларға, орта және жоғары оқу орындары оқытушылары мен білім алушыларына, сала мамандарына, ардагерлерге, ата-анаға арналған Республикалық танымдық журнал

№12 (64) желтоқсан 2024

Журнал 2019 жылдың наурыз айынан бастап, айына 1 рет шығады (электронды нұсқа)

Шығарушы және меншік иесі
«MODERN MEDIA ALMATY» ЖШС

Директор-Бас редактор: **Жанастан КУЧУКОВА**
Тілшілер: **Жұлдыз ӘБІЛ,**
Тамила ИБРАГИМОВА
Безендіруші-дизайнер: **Раушан БАҚЫТЖАНҚЫЗЫ**

Редакцияның мекенжайы: 040600, Алматы облысы, Ұзынағаш, Тәуелсіздек, 81.
Тел.: +7 701 730 9312
E-mail: farabi_shakirti@mail.ru
ТАРАЛЫМЫ – 228 дана.

Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі "Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінің Ақпарат комитеті" республикалық мемлекеттік мекемесі

Мерзімді баспасөз басылымын, ақпарат агенттігін және желілік басылымды қайта есепке қою туралы КУӘЛІК № KZ28VPY00092839 Астана қ. Берілген күні: 17.05.2024 ж.

Атауы: Республикалық «Farabi shakirti» журналы.
Тілі: қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде басылады. Тақырыптық бағыты: Мектеп мұғалімдері мен оқушыларға, орта және жоғары оқу орындары оқытушылары мен білім алушыларына, сала мамандарына, ардагерлерге, ата-анаға арналған Республикалық танымдық журнал.
Таралу аумағы: Қазақстан Республикасы
Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі мен мерзімі:
17481-Ж 28.01.2019 жыл

Журналдың цифрлық нұсқасы «Farabi shákirti» редакциясында қапталды.

Журнал бетінде жарияланған оқырмандарымыздың көзқарасы мен олардың шығармаларының нақтылығы үшін редакция жауап бермейді.

Ғабит МҮСІРЕПОВ,
халық жазушысы

Еліміздің ұйтқысы — әдет-ғұрпымыз

*Екі дүниеде жырласақ Ана ерлігін, Ананың өжеттігін жырлайық та!

*Жас балалар есейіп жеткенше, үлкендердің не істегендеріне жете түсінбей де еліктей береді...

*Менің іздейін байлығым малда емес, адамда болмақ...

*Әр елдің, әр халықтың есі кіріп, есейер кезі бар. Сол кезінде қай халық болса да өзінің елдік болашағын табан тірер тіршілік тиянақтарын ойланбай қойған емес...

*Қалам - хат білмейтін елде кейбір тіршілік заңдарын афоризмдермен есте қалдырған...

*Қай халықтың болса да өсер жолында қандай қабілеті тиянақты болса, сонысына сүйене отырып тәрбиелеу ұтымды болу керек.

*Адамның барлық ішкі дүниесінің портреті жүзінен көрініп тұрады...

*Сөйлесек... шындық, әділдік, дұрыстық, ақиқат дегендерді алға ұстай отырып сөйлейік...

*Қай жерде болсын халықтың мұң-мұқтажына құлақ аспаған адам ол азамат емес. Ол халқының бірінші жауы!

*Сыртынан қанша балағаттасаң да, кездесіп қалғанда мысы жеңе беретін адамдар болады.

*Үлкен адам кішірейген сайын үлкейе береді екен. Біз - сағат санап, күн санап өскен ел емес, замана таңбаларын санап өскен елміз...

*Еліміздің ұйтқысы - әдет-ғұрпымыз, оны шайқалтпауды ойлайтын кезіміз осы...

*Шала істеген іс жаман, шала піскен ас жаман...

*Халқымыздың өзін өзі басқаратын осы ұлы арманын орындап шығуға өз өміріміз жетпесе, үрім-бұтаққа аманат етеміз!

*Сөзді қалай болса солай пайдалана берсең, сөздің жүзі мұқалып, ұшы майрылады, айтайын дегенің құлаққа қонбайды.

*Отырған орныңнан ұшырып тұрғызатын сезім - поэзия, күй поэзиясы, ән биігі, поэзия биігі.

*Судың тазалығын үйретейік, желдің еркелігін үйретейік, ағаштардың жайқалуын үйретейік, күннің жылылығын үйретейік, Ата-ананың достығын үйретейік... Балаларымызды әуелі ата-ананың мейіріміне, махаббатына бөлейік!

*Ойланбай істеген қызмет өкініш тудырады...

*Дұрыс жолға қойылған дене шынықтыру ойындары оқу-білім алуға бөгет емес, қайта бойды сергітіп, ойына жәрдем ететін нәрсе.

Дереккөзі:Bilim-all.kz

Президент Ынтымақ ауылындағы №30 орта мектепті аралап көрді

Қасым-Жомарт Тоқаев Талдықорған қаласының іргесіндегі Ынтымақ ауылында биыл пайдалануға берілген №30 мектепті аралап көрді.

1200 оқушыға есептелген білім ошағының құрылысы жергілікті бюджеттің және Білім беру инфрақұрылымын қолдау қорының есебінен қаржыландырылған.

Заманауи үлгіде жабдықталған мектепте 77 оқу кабинеті, мультимедиа сыныптары, спорт, гимнастика, мәжіліс пен кітапхана залдары, ағаш, металл және тігін шеберханалары бар.

Президент жаңа оқу ордасын аралап көріп, оқушылармен әңгімелесті. Мемлекет басшысы мектепке автобус сыйға тартты.

Жалпы, биыл Жетісу облысында 3 жаңа мектеп ашылған. Оның ішінде екеуі «Жайлы мектеп» ұлттық жобасы аясында салынды. Атап айтқанда, Панфилов ауданының Жаркент қаласында 1200 орындық, Көксу ауданының Қаратал ауылында шағын жинақты мектеп пайдалануға берілді. Қазіргі кезде облыс бойынша 5 білім ошағының құрылысы жүргізіліп жатыр.

2024 жылғы 12 желтоқсан
Жетісу облысы, Талдықорған қаласы

Akorda.kz

ПРЕЗИДЕНТ ӘКЕСІ КЕМЕЛ ТОҚАЕВ АТЫНДАҒЫ МЕКТЕПКЕ БАРДЫ

Бұдан кейін Мемлекет басшысы Үштөбе қаласында орналасқан Кемел Тоқаев атындағы орта мектепке барды. Қасым-Жомарт Тоқаевқа мектеп директоры Ләззат Испанова оқушылардың жетістіктері туралы айтып, жазушы мұражайымен таныстырды.

1997 жылы құрылған музейге каламгердің тұтынған заттары, фотосуреттері, құжаттары мен кітаптары қойылған. Президентке жазушының өмірі мен шығармашылығына арналған зияткерлік ойын және повестерінің желісі бойынша шағын қойылым көрсетілді.

Мемлекет басшысына «Кемел Тоқаев атындағы қайырымдылық қоры» атқарған жұмыстар жөнінде баяндалды. Биыл Қордың құрылғанына 15 жыл толып отыр.

Akorda.kz

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

Қазақстан – зор тарихы бар ел, әлемдегі бәсекеге қабілетті елдер қатарына кіруге тырысатын үлкен мүмкіндіктер елі.

Қазақстан Республикасы - президенттік басқару формасындағы унитарлы мемлекет.

Қазақстан 1991 жылы 16 желтоқсанда тәуелсіз мемлекет атанды. Елордасы - Астана қаласы.

Мемлекеттік тіл – қазақ тілі, сонымен бірге, орыс тілі ұлтаралық қатынас тілі мәртебесіне ие. Ақша бірлігі – теңге.

Қазақстанда биліктің үш тәуелсіз түрлері бар: атқарушы, заңнамалық және сот. Сондай-ақ, АХҚО Халықаралық соты қызмет етеді.

Атқарушы билікті

Қазақстан Республикасының Үкіметі орындайды.

Заңнамалық билікті

Сенат (жоғарғы палата) пен Мәжілістен (төменгі палата) құрылған парламент жүзеге асырады.

Сот билігін

Конституциялық сот және жергілікті соттар жүйесі орындайды.

Елдің әкімшілік-территориялық құрылымы 17 облыс пен 3 республикалық маңызы бар – Астана, Алматы және Шымкент қалаларынан тұрады.

Қазақстан Республикасының халқы

Қазақстан халқының саны 20 млн. адамнан асады. Қазақстан – 130-дан астам ұлт өкілдері тұратын көпұлтты зайырлы мемлекет.

Қоғамның этникалық құрылымы мынадай:

63.07%23.7%

- казақстар - 70,4%
- орыстар - 15,5%
- өзбектер - 3,2%
- украиндықтар - 2%
- ұйғырлар - 1,5%
- немістер - 1,2%
- татарлар - 1,1%
- өзгелер ұлт өкілдері - 5,1%.

Әлем картасындағы Қазақстан

Қазақстан – Дүниежүзілік мұхитқа тікелей шығатын жолы жоқ әлемдегі ең ірі мемлекет. Территорияның басым бөлігін шөлдер – 44% мен жартылай шөлдер – 14% құрайды. Қазақстан аумағының 26%-ы дала мен 5%-ы ормандардан тұрады. Елде 8,5 мың өзендер бар. Қазақстанда 48 мың ірі және ұсақ көлдер бар. Олардың ішінде ең ірілері – Балхаш, Зайсан және Алакөл. Мұхиттан қашық орналасуы елдің шұғыл құрлықтық климатын құрайды.

Қазақстан бірегей минералды-шикізаттық қорға ие. Жалпы саны 5 мыңнан асатын Қазақстан кен орындарының болжамды құны ондаған триллион долларға бағаланады. Қазақстан әлемде мырыш, вольфрам және барит қорлары бойынша бірінші орында, екінші орында – күміс, қорғасын және хромит, үшінші орында – мыс пен флюорит, төртінші орында – молибден, алтыншы орында – алтын.

Сондай-ақ, Қазақстанда айтарлықтай мұнай-газ қорлары бар және елдің батыс өңірлерінде шоғырланған мұнай қорлары бойынша әлемде 9-шы орынға ие. Бұдан басқа, республика көмір қоры бойынша 8-ші және уран қоры бойынша 2-ші орында. Қазақстан бидай экспорттау бойынша жетекші әлем елдерінің ондығына кіреді.

Барлау, отын-энергетика, металлургия және химия өнеркәсібі өнімдері, сондай-ақ, бидай индустриясы басты экспорт тауарлары болып табылады. Республиканың басты сауда әріптестері – Ресей және ТМД басқа елдері, Қытай, Еуропа елдері.

Павлодар мұнай-химия зауыты

Қазақстанда зымыран ұшыруға арналған әлемдегі бірінші және зор кешен – Байқоңыр ғарыш айлағы орналасқан. Айлақ Қазақстанның оңтүстік бөлігінде орналасқан, территориясы 6717 кв.м өлшемді құрайды.Байқоңыр ғарыш айлағы 1957 жылы бірінші құрылыс жұмыстары мен Р-7 зымыранының бірінші ұшырылуы болған соң ашылды. 30 жыл бойы ғарыш айлағы кеңейе түсті: жаңа үлгідегі зымырандардың ұшу алаңдары, жинақтау цехтары, отын толтыру станциялары, зымырандарды басқару және бақылау кешендері және басқа инфрақұрылым салынды. «Гагариндік старт» деп аталатын №1 ұшу алаңы Байқоңыр ғарыш айлағының басты нысаны болып табылады.

Экономиканың барлық салаларының тұрақты өсімі, саяси тұрақтылық пен халықаралық тану қазақстандық қоғамның өркендеуінің негізі.

"KAZAKH INVEST" ҰК" АҚ

Мен жалындап өтемін

Фариза ОҢҒАРСЫНОВА
Қазақстан Республикасының Халық жазушысының туғанына – 85 жыл

Ақ мамам

Еркелесем күлімдейтін,
Ұрысқаны білінбейтін.
Маңдайымнан иіскеп менің,
Құлыншағым күнім дейтін.
Ақ мамам, ақ мамам,
Құлыншағым күнім дейтін.
Әлемдегі ақылды адам,
Бәрінен сол жақын маған.
Ол жанымда жүрсе мен де,
Батырларша батылданам,
Жамандықтан сақтандырып,
Жақсы ісімді мақтан қылып,
Мәпелеген ақ мамамды,
Жүрсем деймін шаттандырып.

Теңіз аласапыран

Теңіз аласапыран
тұра қашып, көктегі жасқанды бұлт,
күркірейді жағада тас жаңғырып.
Дауыл құшқан толқындар өршелене
шапшиды аспанды ұрып.
Толқындарда толас жоқ,
байсалдылық бұрынғы былай қалып
(әлдекімді, әлде өзін сынайды анық),
арыстандай тордағы аласұрып,
құлайды шыр айналып.
Шыдатпайды теңіздің бұл сынағы,
құлағыңды шулатып тылсым әні.
Қалтылдаған желқайық жел өтінде
толқынға тұншығады.
Тыныштықпен күн кешпей жай жылымда,
белді буып ағысқа, қайғы-мұңға,
ақ желкен боп барамын тағдырымның
дауылды айдынында!

Мен жалындап өтемін

Мен жалындап өтемін
қариялардың қимайтын жас шағы болып,
балапандардың талпынар асқары болып,
ару қыздардың аңсаған арманы болып,
асқақ жандардың алаулы таңдары болып;
жиырмада жесір қалғанның аңсары болып,
сүйіскендерге көз ілер таңсәрі болып...
Мендегі арынды екпінге
дауыл көрмеген
бишара жандар жатсын бір тамсанып өліп.
Мен келемін өтсем деп армандарды асып,
алаулы жаным арайлы таңдарға ғашық.
Жаныма серік болуға жарай алмайды
жүйрік жылдарға ілеспей қалғандар жасып.

Мен талпынбаймын
топастықпенен күн көрер тыныш тұғырға,
арам ойлармен сақтаман қылышты қында.
Жырларымды оқып құлшынсын оты бар жандар
уақытпен бірге өлмейтін бір іс қылуға.
Жүрмесе болды адамдар
тұлғамды менің шатасып басқаға таңып,
жасықтар жүрсін, кездессе, жасқана қалып.
Несіне жүрем әйтпесе қара жерде мен
жиырмасыншы ғасырдың жас шағы атанып!..

Жасампаз шақ, жастық шақ

Жасампаз шақ, жастық шақ!
Дүниенің бәрі мөп-мөлдір арманға тұнып,
көгілдір қиял,
тәтті оймен таңдарды атырып,
алапат асау өмірге жасқаншақтамай
қарайтын өктем от тұяқ тарланда тұрып.
Көкірегі толы әсем ән,
көрініп өмір айнымай мүлде көктемнен,
гүл теріп қайтар достармен күнде бөктерден.
Жаңылыс басқан сәттерің жүрегіңді өртеп,
дөңбекшуменен көз ілмей түндер өткерген.
Мазасыз көңіл,
жас дәурен,
жетелеп аппақ армандар жаһан жақтарға,
жасайсың қолдан өмірді қатал қапталда.
Бүріскен кәрі дүниені
жаныңның алау
отымен жылытып жүресің қаһарлы ақпанда.
Жалынды жастық алауым!
Ерліктер деген өзіңнен басталған анық,
алдыңда сенің бас иген асқарлар алып.
Қайсар даланың ұрпағы қанатын қаққан,
Жаңа заманның жалыны шашқанда жарық!
Зымырап жылдар зулайды:
тіршілік заңы жүйткуден қалғымас мүлде,
беттесең, өмір ұқсамайды қарлығаш, гүлге...
Бәрібір сенің өр тұлғаң сан жүректерде
лапылдап жанып тұрады мәңгі жас түрде!

Қонған екен тағдырдың құсы маған

Қонған екен тағдырдың құсы маған,
енді қалай төбемнен ұшыра алам?
Бақытым ба, болмаса азабым ба,
біле алмадым, ал бірақ сұсы жаман.
Тағдырымның жыр атты сыйына мен
кезіктім де, жол тарттым қиырға кең.
Маңдайыма осылай жазылыпты
ғажап та қиын әлем:
отау - айдын, жасауым - жасыл кемем,
ойнайды айдын көгінде жасын-жебең.
Думандатқан жерлерде отырамын
көзде - мұң, басымда - өлең.
Көп адамға көктем де, қыс та арайлы,
ал мен үшін алтын да - мыс талайғы,
жай құбылыс секілді құшсам - Айды.
Бақытым да, әйтеуір, басқалардың
бағына ұқсамайды.
Елтімеймін дауылсыз таң ғұмырға,
түк еместей шыңың ба, шалғының ба...
Жүрек емес жүрегім - антеннадай
қабылдайтын әлемнің ән, мұңын да.
Ем іздеуім бекер-ақ, бұл болмысым
қанымда, тағдырымда!

XII халықаралық Бірімжанов съезі өтті

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-да химия және химиялық технология бойынша XII Халықаралық Бірімжанов съезі өтті. Ғылыми басқосуды ҚазҰУ басқарма төрағасының орынбасары-бірінші проректор міндетін атқарушы Еркін Дүйсенов ашып, ел дамуындағы химия ғылымының маңызын атап өтті.

«Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев еліміздің өнеркәсіптік және экономикалық өркендеуінің іргетасы болып қаланған химия ғылымын дамыту қажеттілігіне баса назар аударып келеді. Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-да озық зерттеулер жүргізу үшін, оның ішінде химия саласында барлық жағдайлар жасалған. 2024 жылдың маусым айында химия және химиялық технология факультетінде алдыңғы қатарлы жабдықтармен жабдықталған 9 заманауи зертхананы қамтитын Farabi Chem Science заманауи кластері ашылды. Қолданбалы химия тұрақты даму үшін жаңа материалдар, технологиялар мен шешімдер жасауға жол ашады», - деді Еркін Ерманұлы.

ҚазҰУ түлегі, Өнеркәсіп және құрылыс министрлігі химия өнеркәсібі басқармасының басшысы Азамат Қален өз сөзінде қазіргі таңда өндіріс және химия саласын білікті кадрларсыз алға жылжымайды деген пікір білдірді. Осы бағытта тиісті министрлік ҚазҰУ-ға мамандар даярлау ісінде қолдау көрсете отырып, білікті кадрлармен химия өнеркәсібін қамтамасыз етуге әзір екенін білдірді.

Қазақстан-Америка Еркін университетінің президенті Ережеп Мәмбетқазиев шараға арнайы жолдаған құттықтау хатында «Бүгінде Қазақстан іскерлік, өркениетті әлемге сенімді түрде енуде. Бұл тәуелсіз Республиканың білімі мен ғылымына елеулі үлес қосқан ҚазҰУ түлектерінің елеулі еңбегі. Болашақта Қазақстан-Америка Еркін университетінің базасында химиктердің келесі форумын ұйымдастыруға дайынмын» деп атап өтті.

Химия ғылымдарының докторы, профессор, ҰҒА корреспондент-мүшесі Батырбек Бірімжанов табиғи тұз, пайдалану жолы, тыңайтқыштар химиясы, құрлықтық тұз түзілу теориясы, Қаратау және Ақтөбе фосфориттерінен концентрленген тыңайтқыш алу технологиясын

зерттеген. Ғалымның зерттеулері фосфор және бор қышқылдарын тазартуды ұсына отырып, күрделі тұздарды синтездеу, шахта пештерінде күкіртті натрий өндіру әдістерінің өндірістегі тиімділігімен ерекшеленеді. Осы орайда Батырбек Бірімжанов атындағы қазақстандық химия қоғамының төрағасы, академик, форумның бастамашыларының бірі Мұхамбетқали Бүркітбаев пленарлық отырыстың ашылуында химия ғылымы, білім беру және өнеркәсіп саласындағы жетістіктерді тілге тиек етті. Ғалымның пікірінше, сарқылмайтын шикізат ресурстарының мүмкіндіктерін, елдің әлеуетін толық пайдалану үшін нақты шешімдер әзірлеп, ғылым, білім және өнеркәсіп алдында тұрған міндеттерді анықтау өте маңызды.

Пленарлық сессияда «Жану мәселелері институтының» ғылыми жетекшісі, Бірімжанов съезінің бастамашысы Зулхаир Мансұров, Назарбаев университетінің өнеркәсіп пен өзара іс-қимыл жөніндегі вице-провост Жұмабай Бәкенов және қазіргі кездегі жоғары ұлттық химия мектебінің (ENSCR) өкілі Сильвен Жиров баяндама жасады.

Шара аясында «Химия өнеркәсібі үшін кадрларды даярлау» панельдік жиыны, «Индустрия және университет», «Зерттеулерді коммерцияландыру: ғылымды бизнеске айналдыру», «Химия және химиялық технологиядағы жасанды интеллект және цифрлық технологиялар», «Химияны оқытудың сын-қатерлері: жаңа стратегиялар», «Фармацевтика саласындағы жаңа трендтер» тақырыбындағы семинарлар, бос орындар жәрмеңкесі мен өндірістік компаниялар көрмесі жалғасып жатыр.

Шараны әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, С.Өтебаев атындағы Мұнай және газ университеті, KAZХИМИЯ химия өнеркәсібі қауымдастығы, Мұнай-газ-химия өнімдерін өндірушілер мен тұтынушылар қауымдастығы бірлесіп ұйымдастырды.

Дәстүрлі халықаралық шараға әлемнің түкпір-түкпірінен химия саласының білікті ғалымдары, сарапшылар мен жас зерттеушілер, бизнес және өнеркәсіп саласының 250-ден астам өкілдері жиналды.

Egemen Qazaqstan
egemen.kz

Балаларды оқыту мен тәрбиелеуде ортақ жауапкершілік болуы керек

Оқу-ағарту министрі ата-аналармен кездесуде тәрбиеге басымдық берді

Ғани Бейсембаев ата-аналар комитетінің өкілдеріне арналған «Балалардың әл-ауқаты мен қауіпсіздігі: ата-ана мен мектептің бірлескен жауапкершілігі» семинар-тренингіне қатысты. Оған еліміздің барлық өңірінен 500-ге жуық ата-ана жиналды.

Министр ата-аналарды балалардың тәрбиесіне ерекше көңіл бөлуге шақырды және ата-ана мен мектептің ынтымақтастығын арттыру, ата-аналар комитеттерінің рөлін нығайтудың маңыздылығына тоқталды.

«Балаларды оқыту мен тәрбиелеу процесінде ортақ жауапкершілік болуы керек - бұл біз ұмтылуымыз керек негізгі құндылық. Ол ең алдымен ата-ананың басты жауапкершілігінде, мемлекет пен мектеп тарапынан оларға қолдау көрсетіп, әрбір баланың жан-жақты дамуына жағдай жасауда. Тәрбие отбасынан басталатынын есте ұстаған жөн. Ата-ана ұстазға деген құрметтің үлгісін көрсетуі керек, өйткені бала ата-анасының айнасы», – деді Ғани Бейсембаев.

Оның айтуынша, балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету, құқықтарын қорғау, олардың дамуына қолайлы жағдай жасау – мемлекеттік саясаттың ең маңызды басымдығы. Бұл бағытта ауқымды шаралар атқарылуда. Бес жылда елімізде 1 млн оқушы орнына арналған 1 мыңнан астам мектеп ашылды. Алғаш рет өткен жылдан бастап 1,7 миллионнан астам бастауыш сынып оқушылары мен әлеуметтік осал отбасылардан шыққан балалар тегін тамақпен қамтылды.

«Мемлекет балалар үшін қауіпсіз және эргономикалық білім ортасын құруды жалғастыруда. Бұл ретте Мемлекет басшысының бастамасымен қалалар мен шалғайдағы ауылдарды да қамтитын «Жайлы мектеп» Ұлттық жобасы іске асырылуда. Өткен жылдан бастап барлық білім беру ұйымдарында «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы енгізіліп, оның аясында балаларды тәрбиелеуде ата-аналардың психологиялық-педагогикалық және әлеуметтік құзыреттілігін арттыруға, позитивті ата-ана мәдениетін қалыптастыруға бағытталған Ата-аналарды педагогикалық қолдау орталықтары ашылды», – деп атап өтті министр.

Бұл семинар-тренинг «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы аясында ұйымдастырылды. Тәрбие жұмысы бойынша негізгі төрт тақырыпқа бөлінген дискуссиялық алаңдар ұйымдастырылды.

Сонымен қатар қазақстандық суретші Аңсаған Мұстафаның тақырыптық көрмесі өтіп, ата-аналарға қазіргі заман жағдайында балалармен эмоционалды байланыс орнату тәсілдері, жанжалдарды еңсеру және отбасы мен мектепте сенімді атмосфера құру бойынша әдістемелік құралдар ұсынылды.

ОАМ ресми сайтынан.

БЕТАШАР

– ЮНЕСКО-ның мәдени мұралар тізіміне енді

Қазақ халқының ежелден келе жатқан салт-дәстүрінің - беташар ЮНЕСКО-ның Адамзаттың материалдық емес мәдени мұрасының Репрезентативтік тізіміне енді, деп хабарлайды Qazaqstan tarihy порталы.

Бұл туралы Мемлекеттік кеңесші Ерлан Қарин өзінің facebook-парақшасында жазды.

Жаңа ғана Парагвай астанасы Асунсьонда ЮНЕСКО-ның Материалдық емес мәдени мұраны қорғау комитетінің отырысында қазақтың ежелгі салттарының бірі Беташар Адамзаттың материалдық емес мәдени мұрасының Репрезентативтік тізіміне енгізілді, – деді ол.

Беташар – қазақтың келін түсіргенде жасалатын салтының бірі. Жаңа түскен келіннің бетін ашып, көпшілікке таныстыру - халқымыздың құрметтейтін, ежелден келе жатқан дәстүрі. Жаңа түскен келінді шымылдық ішінде басына орамал тағып отырғызып, жақын қыз-келіншектерден өзге ешкімді кіргізбейді. Ертеңіне шымылдық ішінде отырған жас келіннің басын, бетін көрсетпей, орамал жауып, екі жағынан екі абысыны сүйеп алып шығады. Келіннің бетін ашуға арнайы келген ақын келінге ата-енесін, үй-ішін, толықтай жырға қосып таныстырып шығады. Олардың беделін маржан жырмен айта отырып, олардың әрқайсысына жекелей сәлем салғызған. Қандай болмасын, беташардағы өлең шумақтары халықтың өнегесінен, әдеп-құрпынан көрініс беретіні де шындық.

Бүгінгі күні де беташар жыры әр жерде әртүрлі айтылады. Бір қызығы, сіз бен біз көп жағдайда беташардың той үстінде орындалатынының куәсі болып жүрміз. Өткенге көз жүгіртер болсақ, келіннің бетін өз туған ата-анасының көзінше ашатынын қай жерден көреміз? Ол аздай, бүгінгінің беташарында келіннің бетін орамалмен емес, тормен ғана бедерленген, қай жағынан қарасаңыз да, барлығы анық көрінетін фатамен жамылып шығатын кездер де аз емес. «Беташар» деген сөздің мән-мағынасына барлап көріңізші?! Жас келіннің бетіне ақ орамал жабылғандықтан, ақын домбырасымен ашқанда ғана жиналған туыс-туған келіннің жүзін көру керек. Сол себептен бұл дәстүр «беташар» аталады. Онда бүгінгінің беташарына қандай атау берсек жарасады?.. Жалпы, мұндай салт-жоралғы бізде болған ба? Жоғарыда айтқанымыздай, беташар дәстүрі әр жерде әрқалай орындалатынын ескерсек, қайсысы біздің ұлттық санамызға сәйкес, мәдениетіміздің айнасы бола алады? Барлығымыз да қыз ұзатып, келін түсіріп, ұлан-асыр той өткізіп жатырмыз. Тек оның қандай деңгейде өту керектігін ойлап, бас қатырып жүріп, қалай өту керектігін естен шығарып жатамыз. Мұныңыз бұрыс десек, «ол оңтүстікте солай өтеді» деп реніш білдіретін кездер де жоқ емес. Дәстүрімізді сақтап, көзінің қарашығындай көріп отырған оңтүстік халқына кейде көзқарасымыз да өзгеше өрбиді. Олардың әдет-ғұрпы деп бөлетін

салт-дәстүр біздікі емес пе? Әлде атам қазақ дәстүріміз жер-жерде әртүрлі болсын деген бе екен? Жер-жерге бөлінетіндей салт-дәстүріміз, мәдениетіміз тіл білімінде қарастырылатын «диалект» болғаны ма? Олай болса, әрбір жердің жергілікті тұрғындары әр халық болып кеткені ме? Біз ешқашанда бөлінбеген, бір жағадан бас, бір жеңнен қол шығаратын батыр халықтың ұрпағы емес пе едік?! Әдет-ғұрыптарымызды берік ұстанып, дәстүріміздің сабақтастығын үзбей келе жатқан, қызына қырық үйден тыю айтып, келіннің жүріс-тұрысына ерекше мән беретін қазақ деген халықпыз ғой! Қаймағы бұзылмаған халқымыздың дәстүрін бүгін қалпын бұзып алсақ, ертеңгі күніміздің елесі бұлыңғыр болмақ. Әрбір отбасы өз үйінен салт-дәстүрімізді ұстанар болса ғана, қазақ деген халықтың ұрпағы екенімізді мақтанышпен айта аламыз.

«Беташар» деген қасиетті ұғымның қадіріне же-те білейік! Келіннің әр қадамынан ұрпағымыздың болашағы айқындалмақ!

Автор: E-history.kz

Жас мергендер садақ атудан бақ сынады

Алматы қаласында «NASR Club садақ ату клубында» «Deshti Qypchaq - Дешті Қыпшақ» дәстүрлі садақ ату Федерациясының ұйымдастыруымен Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік күніне орай жасөспірімдер арасында садақ атудан ашық турнир өтті.

Турнирге 7 клубтан 50-ден астам жас мергендер қатысып, 48 медаль сарапқа салынды.

Алматы облысы «Мергендер ордасы» дәстүрлі садақ ату федерациясының Президенті Абаған Мухтархан жарыстың ашылуында құттықтау сөз сөйлеп, жас мергендерге сәттілік тіледі.

Жарысқа сақадай сай келген балалардың ата-аналары да уақытын өзіне қажет емес, санасын баурап алатын смартфондағы қажетсіз дүниелерге бөлгеннен гөрі садақ ату клубына келіп, белгілі бір нәтижеге жеткеніне өкінбейтіндіктерін аңғартқандай жас мергендерге қолдау білдіріп жүр. Жарыс кестесінен ұққанымыздай, федерация ұлдар мен қыздардың жас ерекшеліктеріне байланысты 7 клубқа топтастырған. Жас аралықтарына келсек, 7 мен 17 жасқа дейінгі балалар иықтарына садақтарын, қорамсақтағы жебелерін беліне байлап, жарысқа қамдана түсуде.

— Клуб жетекшілері өткен тарихымызда ерекше орын алған садақ ату – жауынгерлерге тән батырлық пен батылдықты шыңдайтын спорттың түрі екенін балаларға айтып, түсіндіреміз. «Алтын адамның» садақ, жебемен қаруланған сайыпқыран мерген болғанын Музейдегі артефакттен айқын көреміз. Міне, балаларға осындай тарихи деректерді айта отырып, әуел бастан қызықтыруға тырысамыз. Жасөспірімдерді мергендікке, төзімділікке, алған бетінен қайтпайтын қайсарлық пен жауапкершілікке баулып келеміз, - деп Федерация президенті Маликов Жукейхан Дүйсенұлы аз уақытта жеткен жетістіктерімен бөлісті.

Турнир басталып кетті. «Жауынгер», «Ержүрек», «Мерген», «Хассақ», «Қызыл жебе», «Қанмерген»

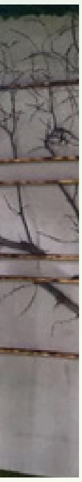

клубтарының жетекшілері Эсбердиев Жансерік, Асуат Ғайния, Қабылхан Алмат, Кәдірқұл Ақсымбат, Мейрамбекұлы Шыңғыс, Қалмурза Абдуазиз және «Deshti» федерациясының президенті Маликов Жүкейхан баптаған жас мергендер сайысқа түсіп, ұлдар мен қыздар бөлек-бөлек төрт дистанциядан сайысқа түсіп, арнайы межеге садақ тартты. Сайыс талабы бойынша 7-9 жастағы ұл-қыздар 10 метрден, 10-12 жас арасындағылар 15 метрден,13-15 жастағылар 20 метрден, ал 16-17 жастағы жасөспірімдер 25 метр қашыққа садақ тартты. Алғашқы сайыста 10 метрге садақ атудан Жукейхан Мустафа, 25 метрден Қалмурзаев Абдуали алғашқы жеңіске жетіп, I-орынға ие болды. Екеуі биылғы өткен Қазақстан Республикасы чемпионатының чемпиондары.

Алдағы 10 метрге қалқан мен жамбы атудан Кеншилик Диана – I және II орынды иеленді. Зәкір Марғұлан - 2 орын; 15 метрге қалқан және жамбы атудан Бузик Александра 3 орын жане 2 орын; Қайратұлы Әлиасқар 3 орын мен Тағай Айдана –32 орын алды. 20 метр қалқан Сейдигабпар Шахизада 3 орын; қалқан және жамбы атудан Мунарова Амина I- орын; Қайратқызы Әмина мен Кеншилик Бекежан – 2 мен 3 орынды, 25 метрге қалкан жамбы Кайназар Зере 1 орынды еншіледі. 25 метрге қалқан мен жамбыдан – 2; Жұман Жасулан – 3-орын, Қалқан Берліқожа Мұстафа, Сейітбек Ермұрат, Ерланқызы Зере, Сұлтанбек Нұрасыл, Ерлан Білал, Олжабай Марьям, Жамбы атудан Сұлтанбек Қайсар, Ерғазы Елмұрат, Тоқсанбай Оэлун, Мұхтар Нариман турнирдің I,II,III орындарына ие болып, жүлдегер атанды. Расулқызы Раяна мен Бағдат Мәруа 2 - орын алды.

Алматы қаласындағы №5 мамандандырылған балалар мен жасөспірімдер спорт-техникалық мектебінің классикалық садақ атудан КСРО еңбек сіңірген жаттықтырушысы Вебер Виктор Викторовичтің шәкірттері қатысып, шеберліктерін көрсетті. Мектеп директоры Горун Евгений Александрович. Ашық турнирге қаладағы №127 мектептің оқушылары қатысты. Жас садақ атушылар жарысына Федерация клубының жетекшілері мен сараптама төреші Елекеева Алима қазылық етті.

Ж.Кучукова,
«Farabi shakirti» журналы мен
www.farabishakirti.kz сайтының бас редакторы

Тәуелсіздікті сақтаудағы жастардың рөлі

Тәуелсіздік – қазақ халқының бостандыққа, еркіндікке ұмтылғандағы еңбегінің жемісі. «Тәуелсіздік» сөзінде ата-бабамыздың қанша көз жасы, төккен қаны мен тері, жаны мен ары жатыр десеңізші?! Керей мен Жәнібек хандарымыздың бастаған жолын Д.Қонаев, А.Байтұрсынұлы секілді ұлы тұлғаларымыз жалғастырды. Тәуелсіздікті алғанымыз тек бір адамның арқасы деп айта алмаймыз, себебі оған 1465 жылдан бергі хандардың, ақын-жыраулардың үлесі орасан зор. Ата-бабаларымыздың еш қиындыққа берілмеуінің басты себебі – тәуелсіз ел болу. Жоңғар шапқыншылығы, «Ақтабан шұбырынды», «Желтоқсан оқиғасы», аштық, соғыстардан және т.б. оқиғаларды бастан өткізіп, сонда да тәуелсіздігіміз үшін жанын берген батырларымыз қанша? Ленинград үшін шайқаста мерген қыз – Әлия Молдағұлова, Мәншүк Мәметова аға сержант, пулеметші қыз ерекше көзге түсті, тарихта із бен ізгілік, үлгі мен өнеге қалдыра білді.

1991 жылы КСРО ыдырап, құрамындағы елдер тәуелсіздік ала бастады. 16 желтоқсанда Қазақстан КСРО құрамындағы елдерден соңғы болып «Тәуелсіздік пен мемлекеттің егемендігі туралы» заңды қабылдады.

Тәуелсіздікке жастар өзінің әсерін тигізе ала ма, сіз қалай ойлайсыз? Біз, заманауи жастар, тарихтағы баба мен батырдың қаны мен жанын пида етіп, алып берген тәуелсіздікті сақтап қала ала аламыз ба? Мағжан Жұмабаев атамыздың өскелең ұрпаққа насихат, аманат ретінде жазған «Мен жастарға сенемін» өлеңі бұған дәлел. Мағжан атамыз бізге сенім арта отырып, бар үмітін шығармаларында насихаттайды. Жастар тәуелсіздікті сақтап қоймай, елімізді басқа ел мен мемлекеттерге білім, ғылым, мәдениет, өркениет, спорт, т.б. сала мен бағыттарда таныта, мойындата алу керек деп ойлаймын. Мысалы, Димаш Құдайберген, Геннадий Головкин, Садраддин Болат, т.б. жас әншілеріміз, спортшыларымыз елімізді әлемге танытып, көрсетіп, мойындатып жүр. Ал қазір робототехника саласы жастар арасында үлкен сұранысқа ие және қарқынды дамуда.

Біздің Абай атындағы РММИ мектеп-интернатымызда оқушылар арасынан құралған «Antares» деген команда робототехника бағыты бойынша алыс және жақын шетелдерге барып, жарыстарға қатысып, жүлделі орындар мен марапаттарды иеленіп, мерзімді басылымдар, телеарналарға шығып, сұқбат беріп жүр. Бұл – біз үшін үлкен жетістік, қуаныш.

САТТЫБАЕВА Еркенур,
Абай атындағы Республикалық мамандандырылған дарынды балаларға арналған қазақ тілі мен әдебиетін тереңдете оқытатын орта мектеп-интернатының 11-сынып оқушысы

Тәуелсіздік – ұлт рухының тұғыры

Тәуелсіздік – бұл тек мемлекеттің дербестігі ғана емес, сонымен бірге әрбір азаматтың еркіндігі, ұлттық сана-сезімнің жаңғыруы. Бұл күн – халқымыздың ғасырлар бойғы арман-мақсаттарының жүзеге асқан күні. Бүгінгі Тәуелсіздік – еліміздің еркіндігі мен ұлттық бірлігінің символы. Біз үшін бұл күннің маңызы ерекше, өйткені Тәуелсіздік – өткеніміздің рухы, болашағымыздың кепілі.

Тәуелсіздікті алу үшін халқымыз талай қиыншылықты бастан өткерді, талай ұлы тұлғаларымыз өз өмірін құрбан етті. Қазақтың ұлы жазушысы М.Әуезов: «Ел боламын десең, бесігіңді түзе» деген еді. Осы сөздер Тәуелсіздікке жету үшін ұлттық болмысты сақтап, оның рухын жоғалтпауымыз керек екенін еске салады. Әрбір ұрпақ өз тарихын, өз мәдениетін қадірлеп, осы Тәуелсіздіктің құндылықтарын сақтауы тиіс.

Дана Абай сөзімен айтсақ: «Өзіңді таны, ұлтыңды таны». Тәуелсіздік – бұл өзімізді тану, өзіміздің ұлттық құндылықтарымызға деген құрмет пен сүйіспеншілік. Оған қол жеткізу тек мемлекет деңгейінде емес, әрбір азаматтың жүрегінде тұратын ұлы рух болуы тиіс.

Тәуелсіздік күнінде біз біртұтас ел ретінде өзіміздің еркіндігімізді, өз жолымызды таңдауға құқығымыз бар екенімізді, және осы күннің әрбір сәтін қадірлеуіміз керектігін еске аламыз.

Тәуелсіздік – бұл тек тәуелсіз мемлекет емес, сонымен қатар, тәуелсіз ой, тәуелсіз рух, тәуелсіз болашақ!

ҒАНИҚЫЗЫ Дәрия,
Абай атындағы Республикалық мамандандырылған дарынды балаларға арналған қазақ тілі мен әдебиетін тереңдете оқытатын мектеп-интернатының 10-сынып оқушысы.

Мемлекет басшысы алты жасар әлем чемпионын құттықтады

Абу-Даби қаласында джиу-джитсудан өткен әлем біріншілігінде 11:0 есебімен таза жеңіске жетіп, әлем чемпионы атанды.

– Бүгін зор қуанышпен джиу-джитсудан әлем чемпионы атанған 6 жасар Хадия Кунаевамен кездесіп, Мемлекет басшысының атынан құттықтау хаты мен сыйлық табыстап, жеңісімен құттықтадым, - деп жазды Павлодар облысының әкімі Байханов Асайын Куандықұлы Instagram парақшасында.

Жерлесіміз Абу-Даби қаласында джиу-джитсудан өткен әлем біріншілігінде 11:0 есебімен таза жеңіске жетіп, әлемге Қазақстанның өскелең ұрпағының рухы мен талантын көрсете білді.

Жастайынан осындай жоғары жетістіктерге жету – бұл табанды еңбектің нәтижесі. Жас спортшыны өзінің әкесі, жаттықтырушы, спортшы, «Sam Team» клубының негізін қалаушы Самат Кунаев жаттықтырады. Бір қызығы, әкесінің спортпен шұғылдануына омыртқа ауруы себеп болған және табанды жаттығулардың арқасында денсаулығын қалпына келтірген. Әкенің үлгісі балаларын шабыттандырып, бүгінде олардың барлығы спорт шеберлері.

Жеті баласының алтауы жекпе-жекпен айналысатын отбасы - спорттық тәрбиенің, тәртіптің және отбасылық құндылықтардың үлгісі. Хадияның алтын медалі - бұл сіздің отбасыңыздың ғана емес, бүкіл еліміздің мақтанышы.

Хадияға және жақындарына мықты денсаулық, жаңа жеңістер мен жетістіктер тілеймін!

Асайын Байхановтың парақшасынан.
Сурет видеодан алынды.

Менің алғашқы жеңісім...

Менің армандарым өте көп. Соның бірі – көркем гимнастикадан чемпион болу. Бір жарым жылдан бері таңғы ұйқымды қиып, күннің суығы мен ыстығына қарамастан жаттығудан қалмауға тырысамын. Қазіргі уақытта сабақтан кейін жаттығу залына асығып тұрамын.

Менің атам да өз заманында чемпион болған екен. Жақсылық Үшкемпіров сияқты тағы басқа мықты чемпиондармен алаңға шығып, өзінің мықты екенін дәлелдепті. Менде атамның жолын қуып, чемпион болғым келеді.

Бір жарым жыл дайындықтан кейін алғаш рет 23 қараша күні «Aisulu Cup» атты ашық чемпионатқа қатыстым. Нәтижесінде II орын алып, күміс жүлдегер атандым. Бұл менің жетістік жолындағы алғашқы қадамым.

Томирис СЕРІКҒАЛИ,
Алматы қаласы, Наурызбай ауданы,
176 мектеп-гимназияның
1 «Г» сынып оқушысы

Тәуелсіздіктің ақ таңы

1991 жылы 16 желтоқсан күні қазақ халқының ғасырлар бойғы арманы орындалып, Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік таңы атқан ұлы тарихи күн болды. Бұл күн – қазақ халқының сан ғасырлар бойғы арманының орындалған сәті, арманы.

Тәуелсіздікке жету оңай болған жоқ. Қазақ халқы жоңғар шапқыншылығы, патшалық Ресейдің отаршыл саясаты, кеңестік тоталитаризм және ХХ ғасырдың алапат ашаршылықтары сияқты ауыр сынақтарды бастан кешірді. 1930 жылдардағы аштықта миллиондаған қазақ қырылып, халықтың жартысына жуығы көз жұмды. Отаршылдық дәуірде қазақтың жері тартып алынып, мәдениеті мен тілі тұншықтырылды.

1986 жылғы Желтоқсан көтерілісі тәуелсіздікке апарар жолдағы ең соңғы шешуші оқиғалардың бірі болды. Қазақ жастары алаңға шығып, өз елінің болашағы үшін жан аямай күресті. Сол көтеріліс қатысушыларына тағылған «ұлтшыл» айыбы мен сол кездегі биліктің қатігездігі халық жадында мәңгі қалды.

1991 жылы Кеңес Одағы ыдырап, одақ құрамындағы мемлекеттер өз егемендігін жариялай бастады. Сол жылдың 16 желтоқсанында еліміз тәуелсіздігін жариялап, дербес мемлекет ретінде тарих сахнасына шықты.

Ескере кететіні, Қазақстан КСРО құрамындағы елдердің арасында ең соңғысы болып Тәуелсіздігі туралы заңды қабылдады. Еліміздің Тәуелсіздігін ресми түрде ең алғаш болып әлемнің бірінші дамыған державасы саналатын АҚШ мойындап, артынша Қытай, Ұлыбритания, Моңғолия, Франция, Жапония, Оңтүстік Корея және Иран мемлекеттері мойындады. Иран еліміздің тәуелсіздігін мойындаған мұсылман елдері ішінде алғашқысы болды.

Тәуелсіздіктің арқасында Қазақстан экономикасы дамып, әлеуметтік және саяси салаларда айтарлықтай жетістіктерге жетті. Отанымыздың бейбітшілік пен бірлікке негізделген саясаты жаһандық аренада беделін арттырды. Еліміздегі Астана, Алматы, Шымкент сияқты әсем қалалар әлемдік стандарттарға сай дамып, заманауи мегаполиске айналды. Сонымен қатар, білім мен ғылым саласында тың серпілістер жасалды: беделді университеттер мен ғылыми зерттеу орталықтары құрылды. Денсаулық сақтау саласында жаңа технологиялар мен заманауи емдеу әдістері енгізілді, ал спортшыларымыз әлемдік аренада ел намысын абыроймен қорғап келеді. Қазіргі таңда Қазақстан Біріккен Ұлттар Ұйымы, Еуропалық Одақ, Халықаралық Валюта Қоры және ЮНЕСКО сияқты халықаралық ұйымдардың толық құқылы және белсенді мүшесі болып отыр. Еліміз ядролық қарудан бас тарту арқылы жаһандық қауіпсіздікке үлес қосты, Азиядағы өзара іс-қимыл және сенім шаралары жөніндегі кеңесті (АӨСШК) құру бастамасын көтерді.

Елдің егемендігін сақтап қалу – біздің, жас ұрпақтың қолында, еншісінде.

ТҰРЛЫБАЙ Нұртілеу,
Абай атындағы Республикалық мамандандырылған дарынды балаларға арналған қазақ тілі мен әдебиетін тереңдете оқытатын орта мектеп-интернатының 11-сынып оқушысы. Алматы

3-сынып оқушысы, Өтеген Інжу.

МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕРДІ ОҚУШЫЛАРҒА ҮЙРЕТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Саналы адамның дұрыс ойлауы мен дұрыс сөйлеуі - бала жастағы біліміне байланысты. Дұрыс ойлану дегеніміз - қоршаған ортаны қабілетіне қабылдау. Қабылдау үшін туғаннан бала үшін сөздің рөлі ерекше. Сөз - ең басты адамды жетілдіретін құнды дүние. Сөз арқылы ой дамиды, қабілет ұшталады. Қабілет - әр оқушыда әр қилы. Қабілет дамымаса, балада үлкен тоқырау пайда болады. Мүлдем қабілетсіз оқушы жоқ.

Қазіргі таңда оқушылардың ойлау жүйесін дамыту үшін мақал-мәтелдерді үйрету өте өзекті. Жаңа заман ойы ұшқырлығын қажет етеді. Уақытпен сай күнделікті өмірімізге жасанды интелект ене бастады. Бала зейінін арттыру үшін жасанды интелект көмегімен жасалған суреттер мен жапсырма қағаздарды қолдану өз тиімділігін дәлелдеуде. Өз тәжірбиемде отан туралы мақал-мәтелдерді жасанды интелект құралдары арқылы үйретуге басымдық берген болатынмын. Бір айдың ішінде оқушылар жүзге жуық мақал-мәтелді жаттап үлгерді. Жылдам ойлану мен жаттау қабілеті арта түсті.

Бұл тәжірбием арқылы жаңа интелект көмегін жүйелі пайдалану баланың көру қабілетімен есте сақтауы жеделдейтіні айқындалды. Бірнеше оқушымның өз ойынан тақпақ жаза алатын қабілеті ашылды. Көзбен қабылданған ақпарат санада ұзақ сақталатыны айқын. Балалар отан тақырыбындағы сабақтарда өз ойларын мақалмен көркемдеп жеткізетін дәрежеге жетуі олардың болашақта өз қабілеттерін бұдан ары да дамыта түсуге мүмкіндік береді.

Әрі баланың жаңа технологияны қолдану машықтарын игеруіне сеп. Белгілі мақал негізінде берілген суреттер ойлау жүйесін дамытып қана қоймайды, олардың суреттегі бейнелерге қатысты сөйлем құрауына жағдай жасайды. Мақал - мәтелді бала жастан үйрену дегеніміз - отаншылдық және адамдық қадір-қасиеттерді бойға сіңірудің ең төте жолы. Мақал мен мәтелді жадыға тоқу арқылы қоршаған ортаны тануға, сөздік қорларын, сөйлеу дағдыларын толық қалыптастыруға болады.

Марина МУДЖАЛАЛИ,
Олег Кошевой шағын жалпы білім беретін білім мекемесінің бастауыш сынып мұғалімі.
Түлкібас ауданы, Түркістан облысы

КҮЗ КЕЛДІ

Күз келді қуантып,
Дихандар егісте.
Білімге құмарлық,
Бастайды өрлікке.
Ұстазым - ақылшым,
Білім мен өнерге баулыған.
Әкешім-анашым,
Дихан боп қарнымды
тойдырған.
Күз келді ерекше биыл,
Қуаныш мектепке асықтық.
Егін басында атам жүр,
Болсын деп елде тыныштық.

АСИЛХАН Дидар, 3-сынып оқушысы.
Сынып жетекшісі:
Муджалали Марина Аскеровна.

Болашақ журналистер білетін негізгі қағида

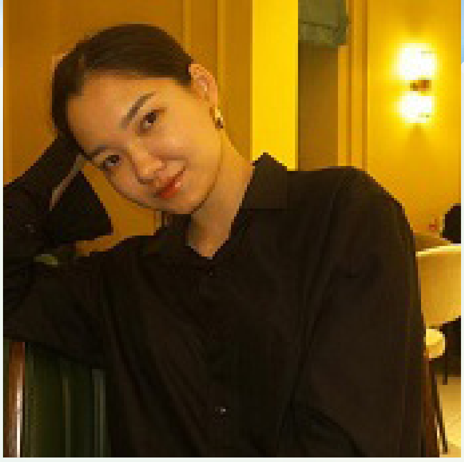

Журналистика мамандығына түспес бұрын осы салада универ қабырғасында ягни журналистика мамандығында қандай пән оқитынымыз өте қызық болды және ең қызығы бұл журналистика пәні болды. Ендігі болашақ журналистика мамандығына түсетін әр жас оқырмандарға да қазірден түсінікті болсын деп журналистика жанрында айтып шықсам деймін.

Реплика, шолу, саяси портрет, фельетон, және суреттеме жанрлары журналистиканың маңызды құрамдас бөліктері болып табылады. Міне, олардың әрқайсысы туралы толық ақпарат:

1. Реплика – бұл қысқа әрі нақты жауап немесе пікір. Ол басқа адамның айтқан сөзіне, пікіріне немесе әрекетіне дереу берілген жауап түрінде болады. Реплика көбінесе пікірталас немесе сұхбаттарда пайдаланылады.

Негізгі сипаттамалары:

•Қысқалық және нақтылық: Реплика өзінің қысқалығымен және нақты мазмұнымен ерекшеленеді.

•Тікелей жауап: Бір адамның немесе топтың пікіріне немесе іс-әрекетіне дереу айтылған жауап болып табылады.

•Пікірталасқа қатысу: Реплика көбінесе пікірталас немесе талқылау барысында қолданылады. Мысал: егер бір саясаткер экономикалық реформалар туралы айтса, оған басқа саясаткер қарсылық білдіріп, қысқа әрі нақты пікір (реплика) айта алады.

2. Шолу – белгілі бір тақырып, мәселе немесе оқиға туралы жан-жақты талдау жасау. Шолу материалында автор мәселені түрлі қырынан қарастырып, жалпы қорытынды немесе пікір ұсынады. Негізгі сипаттамалары:

•Толық қамту: Шолу жанрында белгілі бір тақырып немесе мәселе тереңінен қарастырылады.

•Әртүрлі көзқарастар: Автор көпшілік пікірлер мен деректерді салыстыра отырып, жалпы көрініс береді.

•Талдау мен салыстыру: Шолу жазғанда оқиғалар мен фактілер салыстырылады, және әртүрлі көзқарастар мен тұжырымдар ұсынылады. Мысал: Экономикалық дағдарыс туралы шолу, онда сарапшылардың пікірлері, статистика

және болжамдар беріледі.

3. Саяси портрет – белгілі бір саяси тұлғаның немесе қайраткердің бейнесін ашып көрсету. Бұл жанрда адамның саяси көзқарастары, оның өмір жолы, қоғамдағы орны және әрекеттері талданады. Негізгі сипаттамалары:

•Тұлғаның толық бейнесі: Саяси портретте адамның өмірі, саяси қызметі, көзқарастары мен жеке қасиеттері кеңінен ашылады.

•Талдау және контекст: Автор сол тұлғаның саяси қызметі мен қоғамдағы орнына талдау жасап, оның ықпалын, шешімдерін және саяси әрекеттерін түсіндіреді.

•Объективтілік: Жанрдың басты міндеті – тұлғаны объективті түрде көрсету, бірақ кейде автордың жеке пікірлері де қосылуы мүмкін. Мысал: Президенттің саяси портреті, онда оның саяси карьерасы, шешімдері мен еліміздегі өзгерістерге әсері сипатталады.

4. Фельетон – сатиралық, өткір және юморлық жанр. Бұл жанр қоғамдағы кемшіліктерді, саясаттағы келеңсіздіктерді немесе әлеуметтік мәселелерді өткір әрі сынға алатын шығармалардан тұрады. Негізгі сипаттамалары:

•Сатиралық және юморлық: Фельетонда көбінесе қоғамның кемшіліктері әзіл-қалжың түрінде сынайды.

•Қоғамдық сын: Жанр қоғамдағы әлеуметтік, саяси немесе мәдени мәселелерді өткір әрі сын көзқараспен көрсетеді.

•Әзіл мен өткірлік: Фельетондарда қолданылатын тіл өткір, сарказм мен иронияға толы болады. Мысал: Қоғамдағы парақорлықты, бюрократияны, саяси көшбасшылардың қателіктерін фельетон түрінде әзілмен суреттеу.

5. Суреттеме – оқиғаны немесе құбылысты жан-жақты әрі көркем түрде сипаттайтын жанр. Бұл жанрда автор нақты бір оқиға немесе жағдайды егжей-тегжейлі суреттеп, оқырманға оның атмосферасын жеткізеді. Негізгі сипаттамалары:

•Көркемдік стиль: Суреттеме көбінесе әдеби тілмен жазылады, автор оқиғаға тән сезімдер мен көріністерді суреттейді.

•Жан-жақты сипаттау: Оқиға немесе адам бірнеше қырынан, әртүрлі аспектілерде сипатталады.

•Эмоционалдық әсер: Суреттеме оқырманға терең эмоционалдық әсер етуге тырысады. Мысал: Туған жердің табиғатын, ауыл өмірін немесе белгілі бір адамдардың мінез-құлқын жан-жақты суреттеу.

Бұл жанрлардың журналистика саласына берер қызметі өте көп. Әрі әр студент осы қағидаттарды қолдану арқылы өз жұмыстарын әрі қарай қыздыруына болады. Журналистика жанрларының әрқайсысы өзінің ерекше мақсатын көздейді және ақпаратты түрлі формада, стильде, және контекссте жеткізуді қамтамасыз етеді. Реплика, шолу, саяси портрет, фельетон, және суреттеме – осы жанрлардың әрқайсысы қоғамды, адамдарды және оқиғаларды өз әдісінше сипаттап, талдайды, оқырмандарға неғұрлым толық және қызықты ақпарат ұсынуға бағытталған.

БИСЕМБАЕВА Гульнасип
«Тұран»университеті «Журналистика» факультетінің 2 курс студенті.

Тәуелсіздік - тарихымыздың тұғыры

Қоғамдық көлікте отырсам, көзіме Қазақстан Республикасының туы түсті. Көптен бері қала ішінен бұндай керемет көріністі бірінші көруім. Алда 16 желтоқсан Тәуелсіздік күні жақындап келеді. Бірден қолыма ұялы байланыс құралымды алып жаза бастадым.

«Еркіндігім.
Қасиеттім.
Қастерлім.
Өзің барда өзегімде жоқ шер мұң!
Кеше сенің келбетіңді арман ғып,
Боданына бұғауландық басқа елдің.
Бабалардың басын тігіп бәйгеге,
Аналардың жанарына жас бердің!»- деп ақын Қалқаман Сарин айтпақшы, тәуелсіздік бізге тосыннан келген сый емес. Тәуелсіздік - талай бабаның қанын төгіп, талай ананы зарлатып, аға-әпкелерімізді қыршыннан қыйып келген қастерлі аманат.

«Болмасын кекшіл,
Болсайшы көпшіл,
Жан аямай кәсіп қыл»,- деп Абай Құнанбайұлы айтқандай, олар қарабастың қамын ойламады, қара халықтың жанын ойлады. Бұл «Бірлік пен елдік» - деп аталады. Ал, қазіргі заманнан осындай көрініс көре аламыз ба? Жоқ емес, жай ғана сирек кездеседі. Кейбірі тек алдамшы, көзге жақсы болып көрінсе, кейбіреулер ел үшін барлығына дайын. Көзге жақсы болып көрінгісі келетіндер уақыт өте осы әрекетінің бұрыс екенін түсінер. Ал, ұлтқа қызмет етемін деген жандардың жолы әрдайым ашық болмақ.

Тәуелсіздікті сақтау үшін тарихты білу керек пе? «Тарих-бізге түзу жол көрсетуші»,-деп Әлихан Нұрмұхамедұлы бекер айтпаса керек. Тарихта біз білетін, білмейтін қаншама құпия сырлар, біз көрмеген оқиғалар көп. Солардың барлығы бізге сабақ болуы керек. Сабақ болу үйрену, оқу емес. Жай ғана қарап тұрып, сол қателіктерді қайталамау. Қателік-ол қалыпты жағдай. Сондықтан, тарихты кінәлаудың да қажеті жоқ. Жай ғана сол олқылықтарды болашақ ұрпаққа жеткізбеу.

Болашақ-жастардың қолында, адам болашағын өзі құрастырады деп жатамыз. Бірақ, біз тек өзіміздің болашағымызды емес, барша ұлттың болашағын да ойлауға міндеттіміз. Қоғамда ондай жас өрендер жоқ емес. Оған дәлел: қазір Қазақстанның жастары әлемдік аренада ойып тұрып орын алатындай дәрежеге көтеріліп келе жатыр. Ол мейлі спорт саласы болсын, мейлі өнер яки ғылым саласы болсын нағыз талантылар өз биігінде.

Осылай деп жан-жағыма қарасам ұзақ болып көрінген жолға сүт пісірім уақытта жетіп қалыппын. Ұлтқа қызмет ету-сөз емес іс...

КОПТЛЕУОВА Гульшат
Абай атындағы Республикалық мамандандырылған дарынды балаларға арналған қазақ тілі мен әдебиетін тереңдете оқытатын мектеп-интернатының 10-сынып оқушысы.

Алматы қаласы, Сурет:Aiqara .kz

Ибн Синаның этика ілімі: Еркіндік пен әділеттілік

Жылысбаев Жұман Дүйсебайұлы –
Еуразия технологиялық университеті, «Білім беру технологиялар» мектебінің философия пәнінің оқытушысы.
Әбдірашит Бәкірұлы   философ публицист.

Өз заманының ұлы ойшылы Әбу Әли ибн Сина (980 1037 жж) Орталық Азияның көне қаласы Бұқарадан шыққан тұлға. Ол тек медицинада ғана емес, философияда да айшықты із қалдырған данышпан. Аты әлемдік философияның дамуына үлкен үлес қосқан ғұламалар қатарында тарихқа енген. Бұл мақалада ойшылдың «Этика туралы» трактатына шолу жасадық. Мақалада Ибн Сина этикасына қазіргі заман бейнесімен салыстармалы түрде талдау мақсаты көзделді.

Біз неліктен тарихымыздан ойып орын алатын әл Фараби, ибн Сина еңбектеріне назар салып отыруымыз керек? Оның терең мәнісі мынада: «Ғалымның хаты өлмейді» деп Абай айтқандай, әр кездері заман түрленіп отырғанымен адамзаттың жүріп откен жолында өзгермейтін рухани-адамгершілік қағидалар болады. Бұл қағидалар адамзат дамуының күре тамыры бола отырып, замандар алмасып жатса да, адамның адами қалыптан тыс кетпеуін қадағалайтын, заманға жол көрсететін ақиқат ретінде қабылданады. Ал, ол «ақиқатты» тудырушы өз заманының алып тұлғалар екендігі түсінікті. Әрине, әр халықтарда «жол көрсетер» тұлғалар болуы заңды. Мысалы, Қытай елі Конфуцийдің салған жолымен, АҚШ – Дж.Вашингтон жолымен, Үнді елі Джавахарлал Неру жолымен келе жатса, Қазақ Елінің де бүгінде Әл Фараби мен Ибн Сина сынды және басқа даналарының даналық жолымен жүруі табиғи заңдылық. Бұрынғы дана ғұламалар салған жол   ізгіліктің анық жолы десек қателеспейміз...

ИБН СИНАНЫҢ ІЗГІ ЖОЛЫ

1. Кімде-кім өзін тануға ұмтылса, өзіндегі ізгі қасиеттер мен оған жету жолдарын білгісі келсе, солардың көмегімен өз бойындағы қателіктер мен кемшіліктерден арылуға ұмтылар болса – ол, әуелі тек қана жақсы жүріс-тұрысты қалап алар еді (Әлемдік философиялық мұра. Әл Фараби мен Ибн Сина философиясы. «Этика туралы» трактат /1/. Алматы. «Жазушы» баспасы, 2005. 546-б.).

Байқасақ, Ибн Синаның Этика ілімі осы сөздерден басталады екен. Себебі, этика дегеніміз адам бойындағы ізгі қасиеттерді зерттейтін ілім болғандықтан   оның басты мақсаты да адамгершілік пен ізгіліктің қалыптасу жолдарын көрсету. «Осы жолда - дейді ибн Сина: - Адамдар арнаулы ғылымдардың көмегімен өзінің теориялық күшін, яғни – білім күшін жетілдіруі керек. Сонымен бірге даналықтың және пәктілік пен батылдық (жігер) арқасында өзінің іс-әрекет күшін (практикалық) жетілдіруі қажет» (Сонда. 546-б.).

Бұл мәтінде біз мына нәрсеге назар аударамыз: Қазіргі

заманда, әсіресе, қазақ қоғамында «жақсы мен жаман, мейірімділік пен зұлымдық тәрбиеден туады» деген түсінік орныққан. Сондықтан, ұлттық тәрбиенің әлсіреуі, не болмаса, кері кетуі ұрпақтар арасындағы түсініспеушілікке, жақсы мен жаманның орын алмастыруына және т.т. алып келіп жатыр деген ой тудыруда. Бұл, әрине, ақиқат, шындық. Бірақ, Ибн Сина бұл мәселені біз ойлағаннан тереңірек қарайды. Ол, «түпкілікті нәтижеде жақсы мен жаман адамның өз еркінен туындайды» деген ойды басты орынға шығарады.

Егер, осы ойға байыппен назар салсақ, онда Ибн Сина айтып отырған «адамның өз еркінен туындайды» деген түсінігі біздің қазақы ұғымда әбден орныққан «тектілік» түсінігімен тығыз байланысты екендігін көреміз. Себебі, біздің қазақы дүниетаным тектілікті «текті қоғам» түсінігі көлеңкесінде (проекциясында) қарастырады. Сонда ғана, адамның жеке қасиеттерін қоғамның (не заманның) талаптарымен ұштастыруға мүмкіндік пайда болады. Бұл ой Ибн Синаға өзінің жерлесі әрі ұстазы әл Фарабиден жалғасы кеген болар деп санауға болады. Себебі, Ибн Сина өзінің ұлы ұстазым деп әл Фарабиді атағаны белгілі. Мұнда осы фактіні ескеру қажет. Өйткені, жоғарыда Ибн Сина көрсеткен этикалық тұжырым әл Фарабидің еңбектеріндегі «қайырымды қала», «бақытты ел», «ел билеудің ізгілікті жолдары» сияқты этикалық ойларымен ұштасатыны анық көрінеді.

1.Ибн Сина да өз ұстазы секілді, ең алдымен, «Әділеттілік» категориясына тоқталып, оған анықтама беруден бастайды: «Әділеттілік – адамдық күштердің екеуімен де (теориялық білім және іс-әрекет) арақатынаста болады және ізгілікке қарсы әрекеттерден (жамандықтан) аулақ болады» деп тұжырымдайды. Осы тұрғыдан алар болсақ, даналар ілімінен тәлім алу мақсатында: «Қазіргі Қазақ қоғамы бұған қаншалықты сәйкес?» деген сұрақты тудырады. Оның бірінші бөлігі – «теориялық білім» тұрғысынан туатын сұрақтар. Себебі, «теориялық білім» дегеніміз – әр адамның, (қоғамның) өз тарихын, салтын, дәстүрін, даналары мен даналығын жеткілікті дәрежеде меңгеруін білдіреді. Ал, біздің қазіргі қоғамда ол білім жеткілікті ме? Оған бір сөзбен жауап қатсақ – жеткіліксіз. Неге десеңіз, бізде тарихқа қатысты ғана емес, салт-дәстүрге қатысты бүтін көзқарас қалыптаспаған. Әсіресе, соңғы кезде қоғамдық сананы жаулаған дін тарихымызды «ислам діні келген уақытқа» тәуелді етуде.

Енді осыған «Қазақ деген ұлт 15 ғасырда Қазақ хандығының құрылуымен пайда болды» деген тарихи догма дем беріп, ұлт тарихы Қазақ хандығы құрылуымен шектелетін болды. Сөйтіп, бағзы замандардан тағдыры бір, тілі бір, дүниетанымы бір, салт дәстүрі ортақ, сөйтіп, 15 ғасырда Қазақ хандығы атты мемлекеттің іргетасын бірігіп қаласқан, бірақ әрқайсысы өз тегімен аталатын көшпенді тайпалардың Қазақ хандығын құрғанға дейінгі «Елдік тарихының» да, оған дейінгі «Салт дәстүр тарихының» да тамыры шорт кесілетін «тарихи жағдай» пайда болды. Соның әсерінен қоғам санасында «Қазақ халқы бұрын соңды мемлекет құрмаған» деген ұлттығымызға қарсы догма пайда болды. Ол, әрине, империялық мүддесин көздеген сыртқы дұшпандарға да таптырмас айла амал бола кетті... Ал, енді, осы жағдайды Ибн Синаның «өз еркінен туындайды» деген қалыбына салар болсақ, онда мұны «ұлттың мемлекет іргетасын қалаушы, мемлекет дамуына жауапкершілікті ұлт қалыбына жете алмағандығы» деп, яғни, «өз еркіне өзі ие болмағандығы» деп бағалауға болады.

2. Екіншісі – іс-әрекет тұрғысынан туатын сұрақтар. Бұл – адамның өзі өмір сүріп отырған ортаға, дүниетанымына, мәдениетіне сай жасайтын іс-әрекетін, не, қызметін бағалау.

Әдетте, адамның не қоғамның іс-әрекеті білімге тәуелді болуы тиіс. Бірақ, қоршаған ортамен қарым қатынаста адамның не қоғамның іс-әрекеті көбіне білімнің алдына шығып кететіндіктен, ол іс әрекет «өз еркімен» дегенге келмейді. Білімсіз, соқырлықпен жасаған іс әрекет (еріксіз іс-әрекет) көбіне кездейсоқ жағдайлардың ықпалына тәуелді болады. Сондықтан да одай іс-әрекет қоғамдағы қалыптасқан моральдық-адамгершілік қалыптарға сай келе бермейді. Ең алдымен, ол Ибн Синаның «адамгершіліктің бастауы» деп санаған «Әділеттілік» принципіне қарама қарсы әрекет түрінде орын алады. Қазіргі біздің қоғамда осындай жағдайлар белең алып тұр десек – шындықтан алыс кетпейміз. Өйткені, біздің қоғамда «Теориялық білім» және «Әділетті қоғам» арасындағы тепе-теңдік сақталмаған. Кейде, «теориялық білім» ізгілікке қызмет етудің орнына, «әділетсіздікке» қызмет ететін жағдайлар жеткілікті. Ондайда – жалпылық тұрғыда адамгершілік туралы айтудың өзі артық. Бұл қайшылықты жою үшін қоғам «әділетті қоғам» орнатуға күресіп, коррупция, жалғандық, сатқындық, қорқаулық, немқұрайлылық, қатыгездік және т.с.с. әділетсіздік бастауларын жойып, олардан түбегейлі арылуы қажет. Қыс шілдесіндегі су сияқты тазаруы керек. Қазір біз осы жолдың алғашқы баспалдағына ғана аяқ бастық десек – сол сөзіміз дұрыс сияқты...

ИБН СИНА:
Әділеттеліктің үш бастауы туралы

Әділет үш күштен тұрады: тазалық – сезім күші, батылдық – ашу күші, даналық – айыра білу күші.

Қазіргі тілмен айтсақ:

- «Тазалық» - қоғам мінезі, өмір сүру дағдысы,
- «Батылдық» – қоғамның өзін-өзі қорғау дағдысы,
- «Даналық» – ақыл-ой мен дүниетанымы.

Сөйтіп, мұндағы «тазалық» – ар-ождан мен намыстың іргетасын қалайды. Ар-намыс – «ашуды», яғни батылдықты (жігерді) тудырады. Осы екеуінің әрекетін реттеуші – даналық (ақыл-ой мен білім) болып шығады.

Осы үшеуі дамыған қоғамды «тұрақты дамушы қоғам» деуге болады екен. Егер осының біреуі ақсап жатса – толық тұрақтылық туралы айту ерте дейді ғұлама.

Сонымен бірге, Ибн Сина ілімінде Әділет «жетілген күштердің» жиынтығы ретінде көрінеді. Олар: мырзалық, сабырлылық, төзімділік, бекзаттық, пәктік, даналық, айқындық, көрегендік, естілік, шешімшілдік, шыншылдық, достыққа адалдық, махаббат, аяушылық, тұйықтық, ұяттылық, кеңпейілділік, сөзге беріктілік, кішіпейілділік.

Байқап қарасақ, белгілі бір тарихи кезеңдерде осы қасиеттердің бәрі де біздің халқымыздың болмысына тән болған екен. Мысалы, қазақтың ұлттық тәрбиесінің, даналығының, мақал-мәтелдерінің мазмұны әлі де осы қасиеттерден құралады. Бұл – қазақ халқының тұтастығы мен этикалық бірлігін бейнелейтін үшбұрыш. Ол Байлық+Ақыл+Батырлық символдарына сәйкес келеді.

Бүгінде бізге осы қасиеттерді реанимациялау, жаңғырту олқы болып тұр. Бұл қоғам мен мемлекеттің күшеюімен және ұлт қалыптасуымен қатарласа жүретін құбылыс болғандықтан – үмітті үзбейміз. Оған да уақыт керек.

Abai.kz

Фото: Ұлан Медеу

Фото: Ерболат Шадрахов

ЕЛІМІЗДЕГІ ЕҢ КӨРІКТІ ЖЕРЛЕРДІҢ ҮЗДІК БЕСТІГІ

Жарияланған күні: 25 Ноябрь, 2024 жыл.

Алтайдан Атырауға дейін созылған даламызда табиғаттың неше түрлі ғажайыптары бар. 2,7 миллион шаршы шақырымға жуық территорияда қар басқан шыңы көк аспанға тіреу болған алып тау да, айнадай жарқыраған көлдер де, тамшы табылмайтын шөлдер де кездеседі. Әр жердің табиғаты өзінше сұлу, көркем, сұсты, асқақ, тылсым, тіпті жұмбақ десе де болады.

Бұрындары ақпарат жеткіліксіз болса, әлеуметтік желі мен түрлі фото-бейне жазу құралдары кеңінен қолданысқа енгелі бері байтақ жеріміздің кереметтерін паш ететін жазбалар да интернет желісінде көбейді. Саяхатшылардың да қатары артып келеді.

Өздеріңізге мәлім, ғылыми-танымдық National Geographic Qazaqstan журналы да еліміздің әр тарапына арнаулы экспедициялар ұйымдастырып, туған өлкеміздің көрікті жерлерін кәсіпқой фотографтар мен видеографтардың обьективтері арқылы танытып, экологиялық мәдениетті, табиғатқа деген жанашырлықты насихаттап келеді.

Біз әлемдік National Geographic жариялайтын, жер бетіндегі ең көрікті туристік орындар мен мекендер рейтингін де сайтымызда оқырманға ұсынып жүрміз.

Сондай-ақ, биыл біз еліміздегі саяхатшы-блогерлер, фотографтар мен видеографтар арасында сауалнама жүргізу арылы Қазақстанның да ең көрікті, міндетті түрде барып көруге тұрарлық мекендерінің үздік бестігін жасадық. Олардың әрқайсысы біздің сұрауымыз бойынша өзі ең үздік бестікке кіргізетін көрікті жерлерді атады және неліктен міндетті түрде барып көруге кеңес беретінін айтты. Келіп түскен жауаптарды саралай келгенде, ең жиі аталғанына қарай үздік бестік былай түзілді:

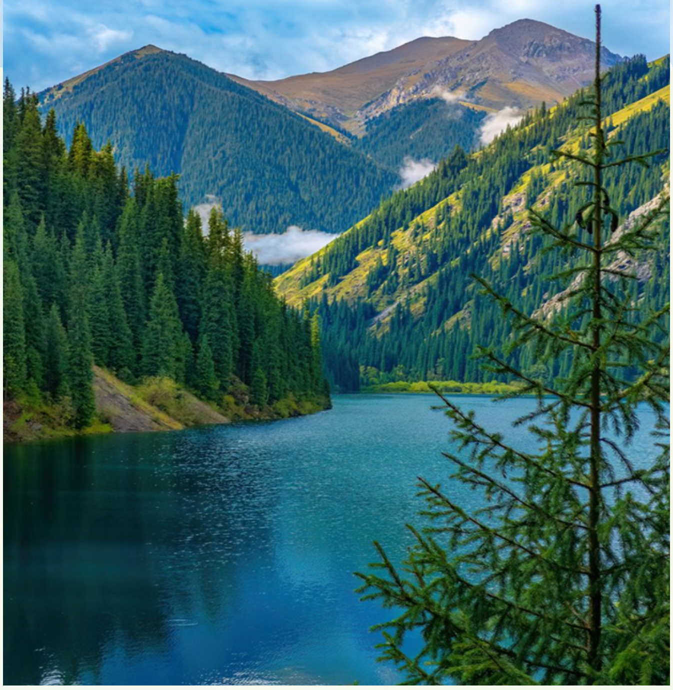

Фото: Дмитрий Доценко

Фото: Фархат Қабдықайыров

Мұзтау. Шығыс Қазақстан облысы

Ағылшын альпинисі Самюел Тернер Мұзтау туралы:

«Қарсы алдымнан сұлулығын суреттеуге тіл жетпейтін табиғаттың тамаша көрінісі ашылды. Соған қарап тұрып, бұл тау туралы әлі көп сөз зергерлерінің қалам тартпағаны, көркемдіктің осы келбетін фото камераның жөн-жосықсыз қорлай қоймағаны және мұндай мүмкіндікті көрудің адам өмірінде бір-ақ кездесетіні туралы ой жылт ете қалды. Жолшыбай бастан өткерген қиындықтардың бәрі ұмытылып сала берді».

Бозжыра. Маңғыстау облысы

Көлсай. Алматы облысы

Келіншектау, Жамбыл және Түркістан облыстары

Бурабай. Ақмола облысы

Әлбетте, алуантүрлі ландшафтқа бай еліміздің көрікті, қызықты жерлері біз ұсынған үздік бестіктен әлдеқайда көп. Бұл тек талай жерді аралап, түрлі әдемі кадр түсірген, тартымды видео таспалаған кейіпкерлеріміздің мейлінше іріктеп ұсынған тізімі. Олар атаған көрікті жерлердің қай-қайсысы да керемет әрі кез келген адамды тамсандырары күмәнсіз. Бұған National Geographic Qazaqstan редакциясы да талай рет көз жеткізген. Біз тек 2022 жылдан беріде еліміздің әр тарапына 15-тен аса экспедиция ұйымдастырдық. Атап айтсақ, құрамында кәсіпқой фотографтар мен блогерлер, табиғат жанашырлары мен журналистер, экологтер бар арнаулы экспедициямыз Алматы облысына 5 рет, ШҚО-ға 4 рет, Түркістан мен Маңғыстау облыстарына 3 реттен, ал Ақмола облысына 2 рет барып қайтты.

Олай болса, құрметті оқырман, сіз де біздің қатарымызға қосылыңыз! Байтақ Қазақстанымыздың ғажайып мекендеріне саяхат құрып, тау мен тасын, орманы мен өзенін, көлі мен шөлін аралап көріңіз. Әлі талай тамсанып, таңдай қағарыңыз анық!

nationalgeographic.kz

Фото: Фархат Қабдықайыров

ФОТО: RANDY OLSON, NAT GEO IMAGE COLLECTION

ПЛАСТИК ДАҒДАРЫСЫ: ӘЛЕМДІ НЕ КҮТІП ТҰР?

Ғаламшарымыздың кей бөлігі пластик қоқыстардың астында қалып, жануарларға, бәлкім, адам денсаулығына да зиянын тигізіп жатыр. Одан құтыла аламыз ба?

Филиппиндегі пластик қалдықтармен ластанған Манила шығанағының жағасында ойнап жүрген балалар.

Пластикпен ластанудың ең өзекті экологиялық мәселелердің біріне айналуының басты себебі – әлемнің қоқысқа тасталатын пластик өнімдермен күресі пластик өндірісінің даму қарқынына ілесе алмауында. Осы экологиялық проблема қоқыс жинау жүйелері тиімсіз немесе мүлдем жоқ Азия мен Африканың дамушы елдерінде ерекше байқалады. Дегенмен бұл мәселемен дамыған мемлекеттер де, әсіресе қайта өңдеу деңгейі төмен елдер де бетпе-бет келіп отыр. Пластик қоқыстың жаппай таралғаны соншалық, бұл жағдай Біріккен Ұлттар Ұйымы мақұлдаған халықаралық шарттың жазылуына түрткі болды.

ПЛАСТИКТІҢ ШЫҒУ ТӨРКІНІ

Қазба отыннан жасалған пластиктің ойлап табылғанына бір ғасырдан сәл асты. Мындаған жаңа пластик бұйымдар өндірісі мен дамуы Екінші дүниежүзілік соғыстан соң жеделдей түскені соншалық, қазіргі заманды пластиксіз елестету мүмкін емес. Пластиктен өнертапқыштар көліктен медицинаға дейінгі барлық салада қолдануға болатын жеңіл әрі берік материал жасап шығарды.

Пластик медицинада адам өмірін құтқаруға керек құрылғылар жасауға, ғарышқа ұшуға мүмкіндік берді әрі автомобильдер мен реактивті ұшақтардың жұмысын жеңілдетіп, жанармайды үнемдеп, көліктердің қоршаған ортаға зиянын азайтуға септігін тигізді. Одан бөлек, пластик дулығалардың, инкубаторлар мен ауызсу жабдықтарының да адам өмірін сақтауда маңызы зор.

Бірақ бәріне ыңғайлы пластик түптеп келгенде «оңды-солды қоқыс тастау мәдениетін» де қалыптастырды: бүгінде бір рет қолданылатын пластик өнімдері жыл сайын өндірілетін жалпы пластмассаның 40 пайызын құрайды.

Мұндай өнімдердің көпшілігі, мысалы, полиэтилен

қапшықтар мен азық-түлік орамдарының қолданыс мерзімі бірнеше минут не бірнеше сағаттан аспаса да, олар қоршаған ортада жүздеген жыл бойы жатуы мүмкін.

САНДАРДЫ СӨЙЛЕТСЕК

Негізгі фактілер:

• Тарихта өндірілген барлық пластиктің жартысы соңғы 20 жыл ішінде шығарылған.

• Өндіріс сұмдық қарқынмен өсуде, 1950 жылғы 2,3 миллион тоннадан 2015 жылға қарай 448 миллион тоннаға дейін ұлғайды. Болжам бойынша, 2050 жылға қарай өндіріс көлемі екі есеге артпақ.

• Жыл сайын мұхиттарға сегіз миллион тоннаға жуық пластик қалдық төгіледі. Бұл бүкіл әлемдегі жағалау сызығының әр метріне бес қап қоқыс қойып шыққанмен бірдей.

• Көп жағдайда пластмассаның құрамында оны берік, икемді әрі төзімді ететін қоспалар болады. Ал бұл қоспалардың көпшілігі қоқысқа айналғанда, бұйымның ыдырау мерзімін одан әрі ұзартады. Сарапшылардың бағалауына сүйенсек, кейбірі кем дегенде 400 жыл бойы сақталады екен.

ЖЕР ЖҮЗІНДЕГІ ПЛАСТИК АЙНАЛЫМЫ

Мұхиттағы пластик қоқыстың көбі оған құрлықтан келіп түскен. Ірі өзендер де конвейер таспалары секілді, ағыстың өне бойында қоқысты үсті-үстіне жинап, теңізге тасымалдайды. Теңізге түскен қоқыстың көп бөлігі жағалау суларында қалып қойғанымен, мұхитқа өтіп кеткендері әлемге емін-еркін таралады.

Чили мен Жаңа Зеландияның ортасында орналасқан Питкэрн аралдар тобының елсіз Хендерсон атолында Ресейден, АҚШ-тан, Еуропадан, Оңтүстік Америкадан, Жапониядан және Қытайдан ағып келген пластик бұйымдар табылды. Оларды Тынық мұхиттың оңтүстігіне Оңтүстік-Тынық мұхит су айналымы, яғни мұхиттағы айналма ағыс әкелген.

МИКРОПЛАСТИК – ДЕНСАУЛЫҚҚА ТӨНГЕН ЖАҢА ҚАТЕР

Теңіздегі пластик қоқыс күн сәулесі, жел мен толқынның әсеріне ұшырап, көбіне диаметрі жарты миллиметрге де жетпейтін ұсақ қалдықтарға бөлінеді. Бұл микропластик деп аталатын қалдықтар бүкіл су қабатына таралып қана қоймай, ең биік Эверест шыңынан бастап, ең терең Мариан шұңғымасына дейінгі Жер шарының әр бұрышында кездеседі.

Микропластик уақыт өткен сайын ұсақтала береді. Пластик микроталшықтар біз тұтынатын коммуналдық ауызсу жүйелерінде жүзіп, біз тыныс алатын ауада қалқып жүретіні де анықталды.

Сондықтан ғалымдардың адам ағзасынан да микропластик тапқаны жаңалық емес. Мұндай ұсақ бөлшектер қанымызда, өкпемізде, тіпті нәжісімізде де бар. Микропластиктің адам денсаулығына қаншалықты зиян екенін ғалымдар шұғыл түрде зерттеп, нәтижеге жету үшін бар күштерін салуда.

ТҰМСА ТАБИҒАТ ЖАПА ШЕГУДЕ

Пластиктің кесірінен құстардан бастап, балықтар мен басқа да теңіз жәндіктеріне дейін жыл сайын миллиондаған жануар қырылып жатыр. Жан-жануардың 700-ге жуық түріне, соның ішінде жойылып кетудің аз-ақ алдында тұрғандарына да пластиктің әсер еткені белгілі. Теңіз құстарының барлық дерлік түрі осы пластикпен қоректенеді.

Жануар өлімі көбіне қоқысқа шырмалып қалудан немесе аштықтан болады. Суға тасталған балық аулау құралдары не алты сақиналы пластик тұтқырдың кесірінен итбалықтар, киттер, тасбақалар мен басқа да жануарлар тұншығып қырылуда. 100-ден астам су жануарының, соның ішінде дастарқанымыздан түспейтін балық, асшаян мен мидиядан микропластик табылды. Көп жағдайда ұсақ қалдықтар ас қорыту жүйесінен денсаулыққа зиянсыз жолмен шығатынына қарамастан, кей кездері пластик ас қорыту жолдарын бітейтіні не ішкі органдарды тесетіні, сөйтіп өлімге әкелетіні анықталды. Асқазаны пластикке толып қалған жануардың тәбеті төмендеп, арып-ашып, әлсірейді.

Тіпті кей жағдайларда құрлықтағы піл, қорқау, зебра, жолбарыс, түйе, ірі қара және басқа да ірі сүтқоректілер пластикті қорек қылғандықтан өлген. Сынақтар пластик әсерінен бауыр мен жасушалардың зақымданғанын, сондай-ақ репродукция жүйесі бұзылып, устрица секілі түрлердің аз жұмыртқа сала бастағанын растады. Жаңа бір зерттеу балық шабақтары өмірінің бастапқы күндерінде наноталшықпен қоректенетінін көрсетті. Бұл пластиктің балық популяциясына қалай әсер етіп жатқаны туралы жаңа мәселені алға шығарды.

ҚАЛАЙ ТОҚТАТАМЫЗ?

Мұхитты пластик қоқыстан тазарту өте қиын, тіпті мүмкін болмайтын шаруа. Мэриленд штатындағы Балтимор айлағында орналасқан Mr. Trash Wheel сияқты қоқыс жинағыш механикалық жүйелер ішкі сулардан тостақтар мен азық-түлік контейнері сияқты ірі пластик қалдықтарды тиімді жинай алғанымен, микропластикқа ыдырап, ашық мұхитқа ағып кеткендерін сүзіп алу әсте мүмкін емес.

«Бұл мәселені пластик қалдықтардың өзен-теңіздерге түсуіне әуел бастан жол бермеу арқылы шешуге болады», – дейді көптеген ғалым мен табиғат жанашырлары. Бұл пікірге National Geographic қоғамы да қосылады. Өнеркәсіп қалдықтарын кәдеге жарату мен қайта өңдеу жүйелерін жетілдіру, пластик қаптамалардың қолданыс мерзімін ұзарту мен бір реттік пластиктің жөнсіз өндірісін қысқарту арқылы ортақ мақсатқа қол жеткізуге әбден болады.

Автор: Лаура Паркер
nationalgeographic.kz

Кеңістікті бағдарлау. 1-5 сандары

Мектепалды даярлық тобында негізгі сабақ тәрбиеленушілерді сандармен таныстырудан басталады. Айталық, 1-5 сандар. Математика – біздің қоршаған ортамыз. Әлемді шексіз кеңістік десек, онда ғимараттар, тұрғын үйлер, жолдар, адамдар қоданатын заттар математикалық теңдеулерге сүйеніп жасалғанын бүлдіршіндерге сандар арқылы ұқтырамыз. Олар кеңістікті бағдарлай білуі қажет. Даярлық тобымыз келетін, күнде көптеген заттар жайлы мағлұмат алатын, ойнап, демалатын – бөлме кеңістік. Кеңістік туралы айтқанымызда, алдымен мұнда қандай дүние барын балалардан сұраймын.

— Бөлменің пішіні қандай? Пішінде нені көріп тұрсыңдар? – деген сұрақты қойып, көрген заттарын 1-5 сан аралығында санап шығуды тапсырамын. Балалар өздеріне үйреншікті тақта, парта, түрлі көрнекіліктерді атайды. Бұл үйреншікті де. Алайда, балалар кеңістік - бөлменің, қабырғалары, төбе мен еден, терезе мен есік негізгі тұғыр, оңы мен солы, алдыңғы және артқы қабырғасы бар екенін біле бермейді.

Балаларға бөлменің құрылысы туралы айта отырып, терезе, есік, төбе мен еден, қабырғалар қанша және қандай математикалық фигураға ұқсайды? – деген сұрақтар арқылы қолдарындағы сандармен санап шығады. Санмен шығарған құрылыс материалдары түгел болғанда яғни төртбұрышты, квадрат бөлме құралатынын білген соң, бөлмені кеңістік деп атайтынымызды ұғады. Балаларды сандармен ойын ойнатып, сұраққа жауап бергізіп қызықтыра жұмыс жасаудың нәтижесі баланың қабілетінің дамуымен байқалады. Әр бала өзін көшбеасшыдай сезініп, көп жауап беруге ұмтылады. Тәрбиеші ретінде менің мақсатым да әр баланы көшбасшылыққа тәрбиелеу.

— Кеңістікте кімдер және не бар? –деген сұраққа жауап беріп үйренеді. Біздің кеңістігімізде тәрбиеленушілер қажет көрнекілік құралдары, тақта, парта және адамдар - өздері бар екенін айтады. 1-5 сандар арқылы балаларды топқа бөлемін. Содан соң үйге тапсырма беремін. Кеңістік деген ұғым бір ғана біз оқитын сынып бөлмесімен шектелмейтінін бүлдіршіндер қалай ұқты деген сұраққа жауап дайындап келулері керек. Сол кеңістікте 1-5 сандар аралығындағы заттарды санап шығулары керек. Бұл ретте ұл-қыздарына ата-аналары да көмектесулері қажет. Кеңістік – өздері тұратын үй, азық-түлік алу үшін сауда жасайтын дүкен, демалыста баратын ойын-сауық орталықтары. Үй тапсырмасына қосымша сынып пен үйдің айырмашылығын біліп келуді тапсырамын.

Кеңістікті бағдарлау сабағын бір сынып және үймен шектеп қалмай, одан әрі дамытушылық мақсатында, ойыншықтармен, фигуралармен, сандар жазылған көрнекілік құралдарымен жұмыс істейміз. Балаларды топқа бөліп, оларға сұрақтар беремін. Бір топ екінші топқа сұрақ қояды. Мысалы, «Сен телефонды неше жаста қолыңа алдың?», «Велосипедті қай жастан бастап айдап, үйрендің?», «Неше ертегі білесің?», «Ата-әжеңе күніне қанша рет телефон шаласың?» - деген сұрақтарға балалар 1-5 сандарды пайдалана отырып, жауап береді.

Кеңістікті бағдарлау, 1-5 сандарымен жұмыс істей отырып, бала зердесіне не түйеді? Білімділігі жағынан: 5 - ке дейінгі сандарды тура және кері санауға жаттығады, геометриялық пішіндерді меңгереді. Логикалық есептер шығаруға, уақытты, кеңістікті бағдарлай білуге, апта күндерін дұрыс атауды үйренеді. Дамытушылық қабілетте: өз бетінше жеке жұмыс істеуге машықтанып, ойлау қабілетін, байқампаздығын, сабаққа қызығушылығын дамытады. Өздігінен талдау жасауға үйреніп, санаған сандарын сапалы түрде түсіне білуге дағдыланады. Логикалық ойлау қабілетін, ой-өрісін, білімділігін байқауға болады. Тәрбиелік салада: шыдамды болуға, ұжыммен жұмыс істеуге тәрбиелеу, ой еңбегіне бейімдеу, адам мен табиғат арасындағы байланыс арқылы еңбексүйгіштікке, достыққа, мейірімділікке татулыққа, бірлікке тәрбиелеу. Психологиялық тұрғыда: білімді үйренуге деген қызығушылығын арттыру. Зейінін, қиялын, зеректігін, тапқырлығын дамытыта отыра, өзара жарыста жеңімпаз болуға ынталандыру. Яғни, даярлық топтан жеке тұлға болып қалыптасуына дайындау.

Мектепалды даярлық тобында видеомэппинг, интерактивті технологиялары негізінде жұмыс істейміз. Топ балаларымен жұмысты осы аталған бағдарламаларға сүйене отырып, өткіземін. Менің мектепалды даярлық тобымен жұмыс істеп келе жатқаныма биыл он бір жыл болады. Алматы облысы, Есік қаласындағы экономикалық-гуманитарлық колледжін мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиелеу мамандығы бойынша бітірдім. Одан кейін еліміздің үшінші мегаполисі – Шымкент қаласындағы Академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университетін бастауыш сынып мұғалімі мамандығы бойынша тәмамададым.

КАМАЛИЕВА Айжан Амановна,
Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы,
«Еңбек орта мектебі – Өрнек бастауыш мектебімен» КММ мектепалды даярлық тобының тәрбиешісі.

Farabi shákirti

@farabishakirti.kz
@farabishakirti.kz
@farabishakirti.kz

МЕКТЕП МҰҒАЛІМДЕРІНЕ, ОҚУШЫЛАРҒА, ОРТА ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ ОҚЫТУШЫЛАРЫ МЕН БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНА, САЛА МАМАНДАРЫНА, АРДАГЕРЛЕРГЕ, АТА-АНАҒА АРНАЛҒАН РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ТАНЫМДЫҚ ЖУРНАЛ

Стали известны имена победителей II Республиканской олимпиады по общественно-гуманитарному направлению для учащихся сельских школ

Накануне подвели итоги II Республиканской олимпиады для сельских школьников по предметам общественно-гуманитарного направления. В финальном этапе приняли участие 450 учащихся из самых отдаленных уголков страны.

По итогам трехдневных интеллектуальных соревнований призерами стали 197 школьников, которые продемонстрировали высокий уровень знаний. Из них 36 победителей - обладатели золотых медалей, 65 серебряных и 96 бронзовых.

«Вместе со сверстниками принял участие в олимпиаде по русскому языку для школ с казахским языком обучения. Олимпиада оставила у меня яркие впечатления и вселила уверенность в собственные силы. Причем я не только проверил свои знания, но и познакомился с талантливыми сверстниками со всей страны. Это отличная возможность для школьников из сельской местности испытать себя, набраться опыта и увидеть, как проходят соревнования республиканского уровня. Я хочу поблагодарить государство и всех организаторов за эту прекрасную возможность», - поделился ученик 11 класса Маркакольского района Восточно-Казахстанской области Ернияз Ерланулы.

Дипломами I степени в номинации «Лучшая олимпийская команда» награждена сборная команда Алматинской области, дипломами II степени Туркестанской, Атырауской и Мангыстауской областей, дипломами III степени команды Кызылординской, Северо-Казахстанской, Костанайской, Западно-Казахстанской областей.

Семь победителей получили ректорские гранты ведущих вузов страны (SDU - 4, Международный университет имени Яссави - 3).

Напомним, Республиканская олимпиада проводится в три этапа по 13 предметам. На школьном этапе в этом году участвовали 99 264 ученика, из которых 53 593 прошли на районный уровень. Областной этап объединил 12 000 школьников, а в финал вышли около 1 000 участников. В общественно-гуманитарном направлении состязались 450 школьников, а в естественно-математическом - 486. Всего в двух направлениях награды получили 418 призеров.

Все участники заключительного этапа зачислены в Республиканскую заочную школу «Дарын», которая будет готовить их к следующим интеллектуальным конкурсам. А обладатели дипломов I степени смогут принять участие в заключительном этапе Республиканской олимпиады по общеобразовательным предметам.

Из сайта МП РК

В Астане заработает Международный центр искусственного интеллекта

Министр цифрового развития, инноваций и аэрокосмической промышленности Жаслан Мадиев продемонстрировал концепцию Международного центра искусственного интеллекта alem.ai.

Цель международного центра ИИ является трансформация Казахстана в ИИ-ориентированное государство, обеспечивая инновации и развитие технологий ИИ во всех аспектах общественной и экономической жизни страны. Центр alem.ai нацелен на развитие технологий в ключевых отраслях, таких как наука, промышленность, креативные индустрии и государственные услуги. Центр также будет способствовать созданию ИИ-экосистемы для привлечения инвестиций и поддержке стартапов.

Создание Центра позволит увеличить экспорт казахстанских ИИ-решений до $5 млрд к 2029 году, способствовать новой волне технологического и экономического роста за счет развития ИИ, сделать Астану ведущим центром ИИ-технологий в Центральной Азии.

В рамках проекта ежегодно планируется привлечь порядка 10 000 талантов в различных отраслях, обучить не менее 1000 ИИ-специалистов, запустить порядка 100 ИИ-стартапов и проводить порядка 10 научных исследований в области ИИ.

На первом этаже Центра расположится общественное пространство для проведения форумов и публичных лекций, посвященных достижениям в области ИИ для обмена знаниями между разработчиками, студентами, учеными и экспертами из различных областей, а также музей ИИ. Здесь также будут проводиться ярмарки вакансий в сфере ИИ, где компании смогут представить свои предложения по работе и регулярные хакатоны и конкурсы стартапов для привлечения инвесторов и партнёров для дальнейшего развития.

2-3 этажи предназначены для школы TUMO School. Школа рассчитана на школьников 9–12 классов, и уже более 42 000 учеников в Астане могут стать потенциальными участниками программы в области программирования, робототехники и других креативных технологий для развития инновационного мышления, и подготовки к успешной карьере в ИТ-сфере. Второй этаж включает помещения для обучения и занятий, рассчитанные на 206 посадочных мест, а третий этаж добавляет еще 348 мест. В здании также предусмотрены зоны для групповых занятий, конференц-залы и лаборатории для реализации практических проектов.

На 4-5 этажах будут обучаться студенты школы Tomorrow School. Tomorrow School - первая в Казахстане peer-to-peer школа искусственного

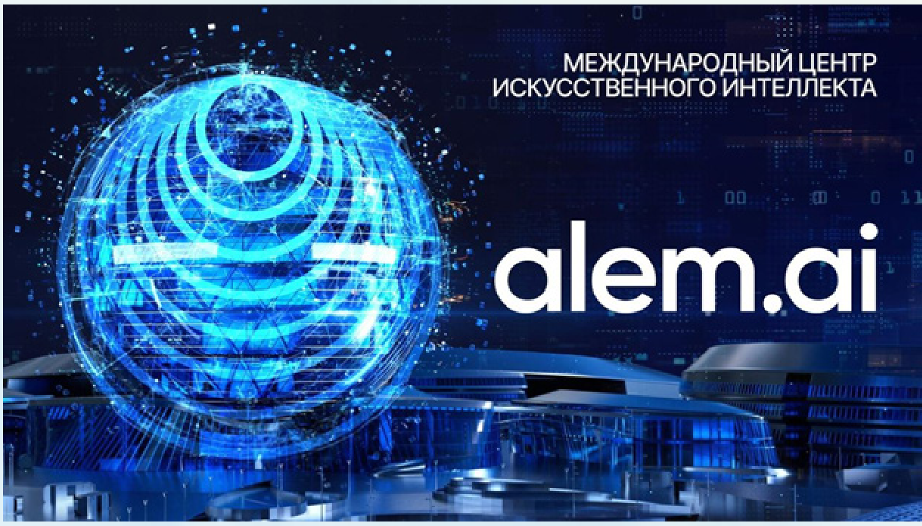

интеллекта, запущенная технопарком Astana Hub в октябре 2024 года. Она функционирует эксклюзивно на базе платформы 01 Edu и предлагает уникальную возможность получить бесплатное обучение в сфере AI, не требуя предварительных навыков в программировании. На первый и второй потоки Tomorrow School поступило более 5 000 заявок. В рамках первого потока 120 человек успешно прошли в «бассейн», и только 30% из них смогли пройти отбор на основное обучение в школе. На втором бассейне обучается 190 студентов в данный момент. В рамках центра планируется обучить еще больше студентов навыкам ИИ.

На 6 этаже запланирован ИИ-кампус - Акселерация стартапов. В рамках него планируется запуск новых ИИ-стартапов в год через поддержку инноваций, развитие передовых технологий и создание устойчивой

экосистемы предпринимательства.

На сегодняшний день в экосистеме Astana Hub зарегистрировано более 1500 участников, включая 150 стартапов, работающих с технологиями искусственного интеллекта. В технопарке запущена специальная акселерационная программа AI'Preneurs, которая объединяет лучших специалистов из различных сфер для формирования стартап-команд и разработки инновационных AI-решений.

Программа представляет собой интенсивный четырехмесячный процесс, в ходе которого участники проходят все этапы - от формирования команды и генерации идей до создания стартапа и выхода на рынок. По итогам первого потока программы было подано 250 заявок, из которых 50 талантливых специалистов - разработчиков, инженеров, менеджеров и предпринимателей - были отобраны для участия. Участники создали 21 ИИ-стартап, 9 из которых успешно завершили программу акселерации, а 7 лучших команд получили финансирование в рамках программы Seed Money.

На 7 этаже предусмотрены исследовательские лаборатории, в которых будут проводить научные исследования, поддерживая развитие и продвижение инноваций в области ИИ через различные исследовательские проекты. Восьмой этаж запланирован для GovTech решений и ситуационный центр для анализа и управления государственными процессами.

Министр Жаслан Мадиев отметил, что в настоящее время министерством ведутся переговоры о размещении офисов в Центре таких компаний как Telegram, TON, Tether, Indrive, Google и др. для проведения научно-исследовательских проектов и разработки новых ИИ продуктов. На сегодняшний день в инфраструктуре Astana Hub базируются офисы крупных международных компаний, таких как Playrix, TikTok, inDrive, EPAM, Glovo, DAMUMED, Presight.ai и другие.

Глава государства одобрил концепцию создания центра ИИ в существующей экосистеме ЭКСПО. В течение 7 лет Нур Алем был выставочным центром и радовал своих посетителей. Пришло время дать этому проекту новую энергию будущего - для развития ИИ.

Открытие центра планируется в 2025 году с площадью 20 000 м², который будет интегрирован в существующую экосистему ЭКСПО. Этот центр станет важнейшим элементом в развитии ИИ-индустрии в Казахстане, поддерживая исследования, разработку ИИ-продуктов и привлечение инвестиций в область ИИ.

Пресс-служба МЦРИАП РК

В Алматы военнослужащие поздравили Бибигуль Тулегенову с юбилеем

Встреча прославленной казахской певицы Бибигуль Тулегеновой с военнослужащими Военно-инженерного института радиоэлектроники и связи состоялась в международном аэропорту, куда она вернулась после концерта в Астане.

Бибигуль Тулегенову, которой 16 декабря исполнилось 95 лет, военнослужащие и курсанты вуза встретили с военным оркестром. Таким образом они выразили глубокое уважение великой певице, чье творчество неотделимо от истории и культуры Казахстана.

— Искренне благодарна вам за внимание и поздравления. Искусство – это не просто творчество, это служение Родине и народу. Ваше теплые слова глубоко тронули меня, искренне благодарю вас за это, – сказала Бибигуль Ахметовна, обращаясь к курсантам и присутствующим.

В свою очередь, курсанты отметили, что встреча с легендой казахстанской сцены стала для них важным событием.

— Для нас большая честь поздравить Бибигуль Ахметовну с ее юбилеем. Общение с такой великой личностью вдохновило нас, и мы понимаем, что служение Родине – это не только защита, но и сохранение и развитие духовных ценностей нашей страны, – поделился курсант 2 курса военного вуза Ерасыл Аскербеков.

Встреча с Бибигуль Тулегеновой – это яркое проявление связи между поколениями. Она показала, насколько важны культура и искусство для будущих защитников Родины и для всего народа.

Из сайта Министерство обороны РК

Google запустила «всеобъемлющую» ИИ-модель Gemini 2.0, которая может заменить человека

Сергей Сурабекянц

Представлена новая модель ИИ Gemini 2.0 от Google, которая стала предельно универсальной - она генерирует текст, звук и изображения, а также предлагает новые мультимодальные возможности, которые закладывают основу для следующего большого этапа в развитии ИИ: агентов, которые в буквальном смысле могут заменить пользователя в рутинных операциях. Новая модель также стала заметно производительнее и энергоэффективнее.

Как и любая другая компания, участвующая в гонке ИИ, Google лихорадочно встраивает ИИ во всё, до чего может дотянуться, пытаясь создать коммерчески успешные продукты. Одновременно требуется так настроить всю инфраструктуру, чтобы дорогостоящие ИИ-решения не разорили компанию. Тем временем Amazon, Microsoft, Anthropic и OpenAI вливают свои собственные миллиарды в практически тот же самый набор проблем.

Gemini 2.0 представлена примерно через 10 месяцев после выпуска версии 1.5. Генеральный директор Google DeepMind Демис Хассабис (Demis Hassabis) очень высоко оценивает новую модель, называя её «всеобъемлющей», хотя Gemini 2.0 все ещё находится в стадии «экспериментального предварительного просмотра», по терминологии Google. Тем не менее Хассабис уверен, что новая модель предоставит совершенно другой уровень возможностей, в первую очередь в области агентского ИИ.

Агентским ИИ называют ИИ-ботов, которые могут полноценно выполнять действия от имени пользователя. Например, Project Astra от Google - это визуальная система, которая может распознавать объекты, помогает ориентироваться в мире и находить утерянные предметы. По словам Хассабиса, возможности Astra в версии Gemini 2.0 многократно возросли.

Другой пример - Google Project Mariner - экспериментальное расширение для браузера Chrome, которое может буквально подменять пользователя при веб-серфинге. Агент Jules, в свою очередь, помогает разработчикам в поиске и исправлении плохого программного кода. Выпущен даже агент, который помогает лучше играть в видеоигры. Хассабис приводит его в пример в качестве по-настоящему мультимодальной модели ИИ.

«Мы действительно считаем 2025 год настоящим началом эры на основе агентов, - заявил Хассабис, - Gemini 2.0 является её основой». Он также отметил возросшую производительность и энергоэффективность новой модели, особенно на фоне общего замедления прогресса в отрасли ИИ.

План Google относительно Gemini 2.0 заключается в том, чтобы использовать её абсолютно везде. Google ставила своей целью внедрить как можно больше функций в единую модель, а не запускать множество отдельных разрозненных продуктов. «Мультимодальность, различные виды выходных данных, функции - цель состоит в том, чтобы включить все это в основополагающую модель Gemini. Мы пытаемся построить максимально общую модель», - говорит Хассабис.

По словам Хассабиса, с началом агентской эры ИИ потребуется решать как новые, так и старые проблемы. Старые вечны, они касаются производительности, эффективности и стоимости вывода. Новые во многом связаны с рисками в сфере безопасности и конфиденциальности.

Gemini 2.0 на данный момент находится на экспериментальной стадии, причём только в облегчённой версии Gemini 2.0 Flash. Выход окончательной версии запланирован на начало следующего года.

Источник: 3Dnews

В Казахстане представлена большая языковая модель KAZ-LLM

Почему это важно?

11 декабря в Астане Президенту Казахстана Касым-Жомарту Токаеву была представлена национальная языковая модель KAZ-LLM. Модель была разработана под руководством Института умных систем и искусственного интеллекта (ISSAI NU) в партнерстве с Beeline Казахстан и его ИТ-компанией QazCode, а также Astana Hub. Проект координируется Министерством цифрового развития, инноваций и аэрокосмической промышленности РК (МЦРИАП РК). Модель имеет стратегическое значение для всей страны, поскольку решает проблему языкового разрыва с помощью ИИ.

Как разрабатывалась модель KAZ-LLM?

KAZ-LLM от ISSAI основана на 150 млрд токенах, тщательно собранных из общедоступных источников на четырех языках - казахском, русском, английском и турецком. Это позволяет модели демонстрировать высокую точность и универсальность, обеспечивая улучшенное качество обработки текстов на различных языках и способствуя улучшению перевода. Токенами называют минимальные единицы текста, такие как слова, их части или даже отдельные символы, которые ИИ использует для анализа и понимания информации.

Интерфейс и функциональность модели KAZ-LLM были разработаны с учетом самых передовых мировых стандартов, что подтверждает высокую технологическую зрелость и широкий потенциал модели. Для оценки ее производительности использовались комплексные бенчмарки с вопросно-ответными парами, охватывающие разнообразные области знаний. Пакет бенчмарков включал в себя следующие тесты:

1. ARC (AI2 Reasoning Challenge) — проверка научного мышления через вопросы с множественным выбором.
2. GSM8K — оценка способности решать задачи по математике для начальной школы.
3. HellaSwag — тестирование логики продолжения предложений.
4. MMLU (Massive Multitask Language Understanding) — проверка знаний по 57 различным предметам.
5. Winogrande — оценка здравого смысла в двусмысленных предложениях.
6. DROP — тестирование навыков понимания прочитанного и логического мышления.

Фото: by Mj

Партнерство Beeline и QazCode ускорило разработку

Ключевыми партнерами в ее создании стали Beeline Казахстан и его ИТ-компания QazCode, объединив усилия и опыт в создании языковых моделей, таких как Kaz-RoBERTA, а также в разработке ИИ-решений для малых языковых групп в сотрудничестве с зарубежными партнерами. Поддержка в виде предоставленных серверов с вычислительными мощностями 8 DGX H100 значительно ускорила процесс обучения и расширила возможности модели. Для сравнения: обычному компьютеру понадобится несколько дней, чтобы проанализировать архив из 1 млн фотографий. В то время как восемь серверов DGX H100, использующихся для обучения ISSAI KAZ-LLM, справятся с этой задачей всего за несколько секунд.

На базе этих серверов разработчики обучили две версии модели — с 8 млрд и 70 млрд параметров, к процессу присоединились дата-сайентисты QazCode.

«Наша команда активно участвовала в разработке и обучении модели KAZ-LLM. При создании LLM разработчики и партнеры использовали современные технологии машинного обучения, такие как PyTorch и Torchtune, а также учитывали опыт предыдущих проектов по адаптации open source архитектур LLM для казахского языка. В ходе обучения, которое продолжалось 50 дней непрерывных вычислений, модель улучшила способность понимать контекст и обеспечивать высокое качество взаимодействия с пользователями. Тестирование показало, что модель успешно решает технические задачи, учитывая культурные и языковые особенности казахского языка», - поделился CEO QazCode Алексей Шаравар.

О результатах и перспективах KAZ-LLM

Исследователи отмечают, что проект - это важная веха на пути Казахстана на мировой арене искусственного интеллекта: «Эта модель отражает стремление Казахстана к инновациям, самостоятельности и росту своей технологической экосистемы. Наша команда подготовила две версии ISSAI KAZ-LLM с 8 млрд и 70 млрд параметров, построенные на архитектуре Meta Llama и оптимизированные для высокопроизводительных систем и сред с ограниченными ресурсами. Модели выпущены по лицензии CC-BY-NC, которые доступны для некоммерческого использования на сайте Hugging Face, способствуя глобальному академическому и исследовательскому сотрудничеству. Таким образом разработчики смогут скачать и запустить нашу модель как на сложных серверах, так и на ноутбуках», - рассказал директор ISSAI профессор NU Хусейн Атакан Варол.

Ожидается, что ISSAI Kaz-LLM откроет новые возможности для создания стартапов и инновационных проектов на базе ИИ. В дальнейшем планируется разработка моделей следующего поколения, которые будут интегрировать языковые и визуальные данные, что позволит значительно расширить возможности ИИ. Также рассматривается добавление поддержки модели других тюркских языков, что позволит укрепить связи между тюркоязычными сообществами.

kapital.kz

Although much of the world festively rings in the new year each December 31, we don't all celebrate the same way. In the United States, we all know the traditions: the ball drop at Times Square, sharing a kiss with a loved one at the stroke of midnight, and countless amounts of fireworks. But elsewhere around the globe, traditions can include everything from giving your house a thorough cleaning to cracking open a fresh pomegranate.

From Spain to Japan, read on to learn about 14 different New Year's Eve celebrations around the globe.

14 Different New Year's Traditions Around the World

1. Various countries: Eating lucky foods

Throughout the world, New Year's Eve is celebrated with a meal in the company of friends and family. In some places, this means eating specific "lucky" foods. In Spain, Portugal, and much of Latin America (such as Colombia), for example, it's 12 grapes or raisins and in Italy, 12 spoonfuls of lentils – one with each of the 12 chimes of the clock at midnight.

The French usher in the best New Year with a stack of pancakes. Germans prefer marzipan shaped into a pig for luck,

whereas in the Netherlands, people eat doughnuts and ring-shaped foods.

Estonians feast as many as 7, 9, or even 12 times on New Year's Eve, as they believe for each meal consumed, the person gains the strength of that many men the following year.

Across the U.S. South, communities dig into collard greens and black-eyed peas for luck and prosperity on New Year's Day. Fun fact: Collard greens are chosen for their color – the green symbolizes money.

2. Scotland: Redding of the house and "Auld Lang Syne"

In Scotland, Hogmanay is an end-of-year New Year's Eve party that starts on December 30 and ends on New Year's Day. There are many variations of Hogmanay celebrations throughout the country, but the most common tradition is that of "first footing," which involves being the first to visit friends and neighbors, often with a symbolic gift in hand.

People gather to sing "Auld Lang Syne" (which is sung the world over, but is originally Scottish) as the clock strikes midnight, but one of the most important New Year's Eve traditions is the redding of the house. This is essentially a deep clean around your home, from the cabinets to the front door. One spot that's focused on is the fireplace – all old ashes are cleaned out so everyone in the house can start the year off fresh.

If you happen to be in Edinburgh for the festivities, expect to see pipers and drummers leading torch-wielding locals on a procession throughout the city on December 30. And on New Year's Day, the party ends with a bracing swim in the chilly waters of the Firth of Forth.

3. Philippines: Wearing polka dots and eating round fruits

To ensure a happy new year, the Filipino community believes that wearing round shapes (such as polka dots!) promotes prosperity and good luck. Additionally, it's common eating round fruits — like oranges, watermelon, longan, grapes, and pomelos — are considered fortuitous as well. Another fun one for kids? Jump as high as you can as soon as midnight hits. Some people believe that it will help them grow taller in the New Year.

4. Brazil: Wearing white while jumping into the ocean

Wearing white on New Year's Eve has long been a tradition with roots in Africa. In Brazil, the Festa de Lemanjá takes place on this night to celebrate the goddess of the sea (Lemanjá). The culmination of the event is when everyone — dressed in white — runs into the water right at midnight to jump over seven waves. Each wave and jump signifies a different request the swimmer is making to a different orixá, or god. Consider them New Year's resolutions or hopes, of sorts.

5. Mexico: Walking around with an empty suitcase

Here's one we can really get behind: In Mexico, there's one tradition people participate in on New Year's Eve to help ring in a year filled with travel and new experiences. In several Latin American countries, people will walk around with an empty suitcase or set it in the middle of a room and stroll around it. Others go further and take a full lap around the block with their empty luggage.

6. Cuba: Throwing a bucket of water out the front door

In Cuba, people symbolically gather all of the bad spirits and negative energy from the past 365 days and toss them right out the front door. It's not uncommon to see buckets full of dirty water flying out of homes during the countdown to midnight. Watch out if you find yourself strolling through a Cuban neighborhood on New Year's Eve.

7. Greece: Hanging and smashing pomegranates

Podariko, a Greek custom that roughly translates to "good foot," aims to bring luck at the start of the year. Before the holiday, households will hang pomegranates, thought to be a sign of luck, prosperity, and fertility, from their door. Then, on New Year's Eve just before midnight, everyone will shut off the lights and leave the house so they can send a lucky individual to be the first to reenter the house, right foot first. When done correctly, it brings the family good fortune for the year. Afterward, a second person will take the pomegranate in their right hand and smash it against the door to see just how much luck—the more juicy seeds that spill out, the more luck the new year will bring.

9. Germany: Melting lead to divine the future

In much of German-speaking Europe, as well as Finland, Bulgaria, Czechia, and Türkiye, it's customary to heat small pieces of lead, then cast them in cold water and make a prediction for the new year based on the shapes that form. For example, if a ball forms, luck will roll your way. These days, kits throughout German-speaking countries include tin (rather than lead) figurines to melt.

10. Russia: 12 seconds of silence before midnight

Russians say thank you to the past year by remembering its most important events during the hours leading up to midnight, and they use 12 seconds of silence before the stroke of midnight to make wishes.

11. Spain: Searching for the man with many noses

In the Catalonia region of northern Spain, a special character appears on the last day of the year. L'home dels nassos, or the man with many noses, has as many noses as there are days left in the year—and he grants wishes, if you can find him. According to this Spanish tradition, children are encouraged to look for him, rarely realizing that on the last day of the year, he only has one nose left and is, therefore, hard to spot.

12. Denmark: Jumping into the new year – literally

At midnight, Danes will jump off a chair or sofa – literally jumping into the new year. It's seen as good luck if you do and bad luck if you don't, so be sure to take a leap if you ever ring in the new year in Denmark.

13. Ireland: Setting an extra place at the table

The Irish have several New Year's traditions, such as banging the outside walls of their houses with bread to keep away bad luck and evil spirits and starting the year with a spotless, freshly cleaned home. But one of the most well-known is setting an additional plate at the dinner table for any loved ones lost in the prior year.

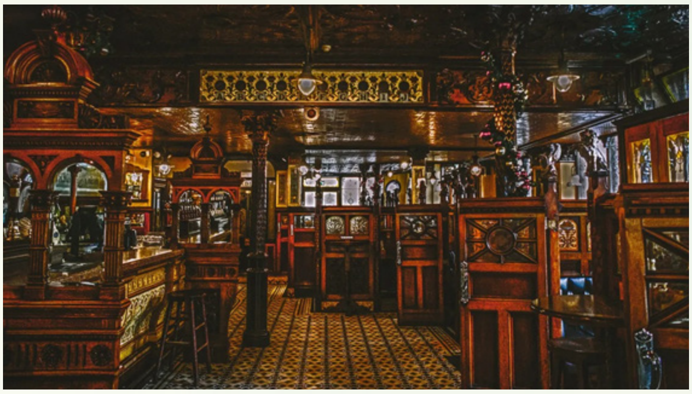

14. Italy and Spain: Wearing red underwear

Italians and Spaniards both wear red underwear for luck. However, Spaniards insist the underwear must also be new to be lucky. Italians, however, take things a step farther: They often throw old items out the window to symbolize the coming of new things with the New Year.

15. Japan: Visiting a temple for lucky charms

Japan's New Year's traditions have a wholesome focus. Shōgatsu (New Year) is usually celebrated with a visit to the local temple to exchange last year's lucky charms (omamori) for new ones. Afterward, people will feast on traditional New Year's foods, such as prawns (believed to bring a long life) and herring roe (to boost fertility).

https://www.afar.com/magazine/new-years-traditions-from-around-the-world

Сайрам-Өгем ұлттық паркі

Түркістан облысы